

ЛИСТ ЕПАРХИЈЕ БУДИМЉАНСКО-НИКШИЋКЕ ЗА ВЈЕРОНАУКУ, ХРИШЋАНСКУ КУЛТУРУ И ЖИВОТ ЦРКВЕ

СВЕВИЋЕ

ВЕЛИКИ ПОСТ 2016 • ГОДИНА XIV • БРОЈ 102 • ЦИЈЕНА 1 ЕВРО

ISSN 1800-5209

Оснивач и издавач:

Епархија Будимљанско-никшићка
Трг Шака Петровића 1, 81400 Никшић
www.eparhija.me

Главни уредник:
Влајко Ђулафић

Оперативни уредник:
др Никола Маројевић, ђакон

Редакција:

Милутин Мићовић, Весна Тодоровић,
Сенка Чоловић Шумић, Соња Савић,
архимандрит Никифор (Миловић),
игуман Јефтимије (Шкулетић),
игуманија Амфилохија (Драгојевић)
др Будимир Алексић, Ранко Дамјановић,
Александар Вујовић, протојереј Миодраг
Тодоровић, Предраг Вукић

Фотографије:
Радоје Раца Живковић, Жељко Шапурић
и Информативна служба

Пласман:
јереј Остоја Кнежевић
+382 (0) 67 641 503

Рукописе и претплатничке адресе за лист
слати на адресу:
Редакција листа СВЕВИЋЕ
Трг Шака Петровића 1,
81400 Никшић
E-mail: svevidje@gmail.com
svevidje@t-com.me
(рукописе и фотографије не враћамо)

цијена: 1 евро
годишња претплата: 15 евра

Средства уплаћивати на:
Епархија Будимљанско-никшићка
жиро-рачун број:
525-3326-57

Комерцијална банка АД Будва
са назнаком за "Свевиће"

За динарске уплате:
Епархија Будимљанско-никшићка
жиро-рачун број:
200-2723110114033-21

Банка Поштанске штедионице АД Београд
са назнаком за «Свевиће»

Тираж: 1100 примјерака

Графичка обрада, прелом и дизајн:
Дизајн студио ЛОГО
logo_studio@yahoo.com

Штампа: Ras Press, Никшић

Лист је регистрован
у републичком секретаријату за информације
бр. 04/01-257 од 21. марта 2002. године

САДРЖАЈ

Епископ будимљанско-никшићки Јоаникије
Чудесни сусрет Бога и човјека

Епископ Јован Пурић
Име и икона

Епископ будимљанско-никшићки Јоаникије
Непролазна вриједност Мојковачке битке

Академик Матија Бећковић
Сви смо ми војници Мојковачке битке

Митрополит црногорско-приморски Амфилохије
Мојковачка божићна епопеја

Сенка Чоловић Шумић
**Мојковачки витез сердар Јанко Вукотић први упалио свијећу
у ослобођеним Дечанима**

Предраг Вукић
Мојковачка битка - некад и сад

Љубомир Симовић добитник значајне књижевне Награде
"Извиискра Његошева"

јеромонах Јефтимије (Шкулетић)
Свијећа за Десанку

Раде С. Булајић
Дипломатичка анализа Грачаничке повеље

Горан Ж. Комар
**Ручни крст требињско-савинског архимандрита Леонтија
у Дробњаку**

протојереј-ставрофор хаџи Драган Крушић
Протојереј Стеван Димитријевић (1866–1953)

Посјета Русији

др Будимир Алексић
Сјећање на пјесника Момира Војводића (1939–2014)

Милутин Мићовић
Живот и мисли

Дамјан Ђулафић
Смрт и васкрс Велике

ЧУДЕСНИ СУСРЕТ БОГА И ЧОВЈЕКА

ЕПИСКОП БУДИМЉАНСКО-НИКШИЋКИ ЈОАНИКИЈЕ

НИКШИЋ, САБОРНА ЦРКВА СВЕТОГ
ВАСИЛИЈА ОСТРОШКОГ, 15. ФЕБРУАР 2016.

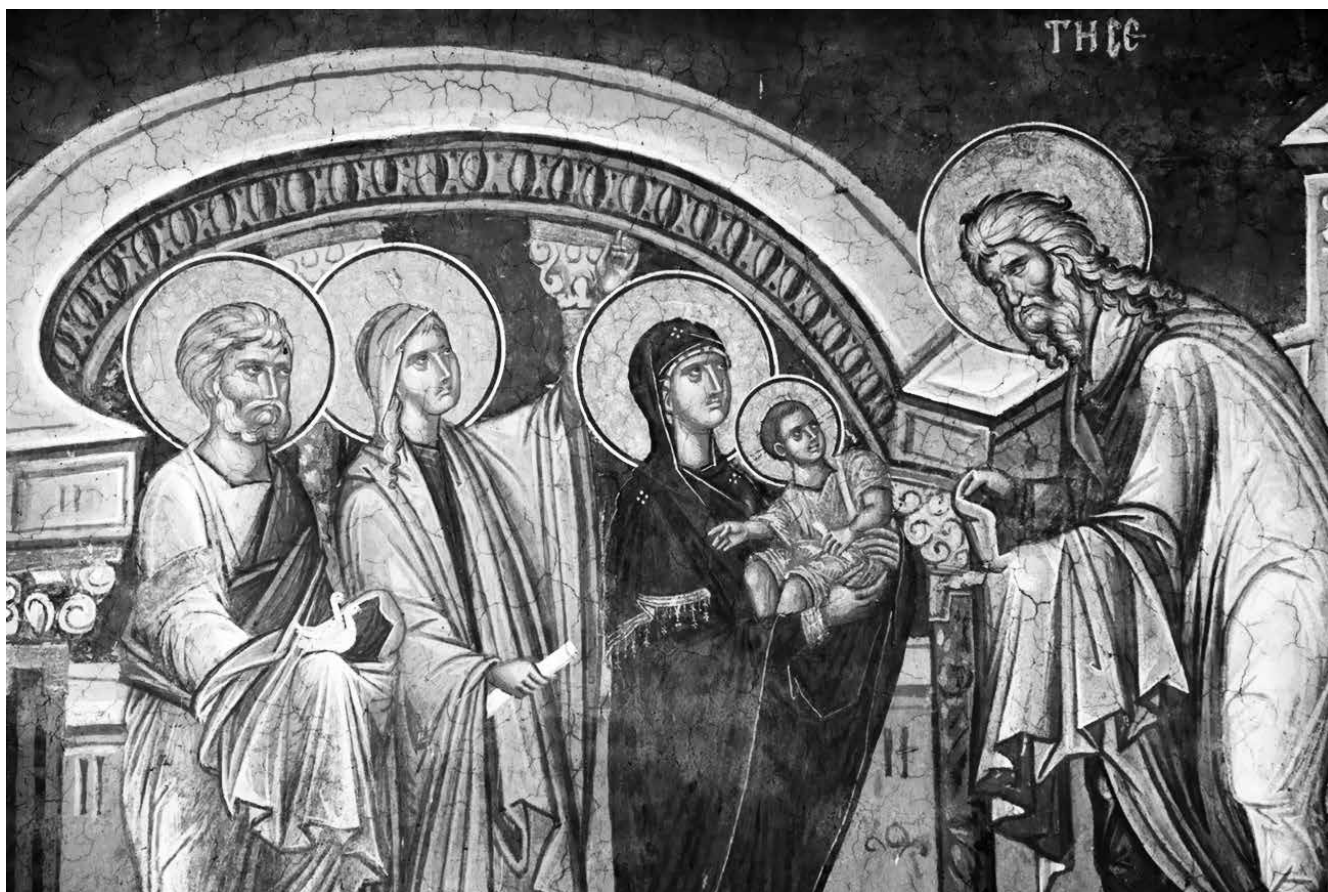
У име Оца и Сина и Светога Духа.

Разне сусрете описује Свето Писмо између Бога и човјека. И сви су дивни, знаковити, величанствени, за памћење. Од онога Аврамовог сусрета са Господом, преко Мојсијевог, преко многих јављања Божијих пророцима. Али овај сусрет који данас прослављамо по свему је изузетан.

Он је као нека пуноћа свега, - када је Свети праведни Симеон, старац у дубоким годинама, који је цео свој живот провео молећи се и служећи Богу, примио Богомладенца Христа у своје наручје приликом вршења обреда над Њим, уобичајеним за јеврејски народ у четрдесети дан послје рођења.

Споља гледано ништа се нарочито није догодило. Он је обавио обред над Богомладенцем, као и над сваким другим мушким дјететом, читао молитве, принесена је жртва Господу, и то скромна, али оно што се невидљиво догодило, то је оно што ми данас прослављамо, тај чудесни сусрет који је уједно био и пуноћа свих очекивања Светог праведног Симеона. Њему, како је забиљежио Свети апостол Лука, Дух Свети бјеше некада раније открио да неће видјети смрти докле не види Спаситеља свијета. Имају дивна предања о њему, како је био један од оних седамдесеторице који су преводили Свето Писмо на грчки језик. Доста тога записано је у његовом опширном житију. Суштина и врхунац свега је овај сусрет када је он доживио пуноћу вјере, пуноћу истине и богопознања, као награду за његове трудове и вјерност током читавог живота, за његово истрајно служење Господу. Он је примио Богомладенца у своје наручје, препознао у њему Спаситеља свијета.

Постоји вјера, која је заснована на ријечи и обећању, које је Бог саопштио неком од својих изабраника. Мно-го је било таквих сусрета. Када се Господ јавио Авраму, и обећао му да ће он добити сина у старијим годинама, Аврам је повјеровао, али је његова вјера била искушава-на. Он је остао вјеран, повремено је малаксавао, проја-вљивао неке људске слабости, али га је Господ кријепио. И само обраћање Бога човеку својом ријечју, је заправо чудесан и величанствен сусрет. Ту је већ успостављен дијалог, већ је дошло до некакве духовне размјене. За-играло је срце човеково када је чуло ријеч Божију. И, његов ум се просвијетлио, душа се зарадовала ријечи Божијој, вјечној, коју увијек прати Дух Свети и дејство Духа Светога. Препорађа се од тог сусрета цио човек. Али то није све. Наша вјера није само на ријечи, него је утемељена на догађајима. Она се темељи и на ријечи, али понајвише на дјелима Христовим, на Оваплоћењу Христовом, на Његовом доласку у овај свијет, на крсту Његовом и животворној Крви Његовој, коју је он про-лио за живот и спасење свијета, за наше обновљење, за опроштај грехова и обновљење наше природе, за обно-вљење заједништва, за просвећење душа и тијела. За вјечни живот и вјечно царство, коме се надамо и коме гредимо. То је Царство Божије у које нас је позвао Гос-под, Својом ријечју, Својим дјелима, Својим крстом, Својом смрћу и Својим васкрсењем.

Диван и чудесан празник! Свети Симеон Богопримац данас се прославља заједно са Богомладенцем Христом. Прославља се и Света Ана, пророчица, која је, такође, надахнута Духом Светим дошла да присуствује том светом чину и да прослави оваплоћеног Богомладенца

Христа. Како Господ награђује оне који Њему служе у искренности и простоти, у истрајности и једноставности, у повјерењу и са даноноћним трудом!

Гдје је год велики благослов и диван успјех, томе је претходио велики труд, истрајност, посвећеност и ве-лико смирење. Ако све то украси скромност, људскост и једноставност, ето и сјајне праведности и неувенљиве љепоте коју видимо на Светом Симеону и Ани проро-чици.

Знамо да Господ благосиља смирене и смирење, да уздиже вјерне који му служе у простоти и једностав-ности. Господ благосиља искреност, труд, посвећеност, једноставну молитву и свето смирење. А Он је показао образац смирења и жртве, понижења и љубави, то су врлине Богочовјека и Спаситеља нашега. Он је дошао у овај свијет не као цар, не као владар, него као један од нас, као раб који ће пролити крв своју за ближње своје, као Јагње Божје које се приноси на заклање за живот и спасење свијета.

Да се поучимо из примјера Богомладенца Христа, и да се поучимо из примјера Његових Светих. Светитељи су, заправо, идући Његовим стопама, стицали Његове врлине, као што је и Свети Симеон Богопримац. Сви-ма је нама то могуће. Сви смо позвани на тај пут, једино нам сметају наше мане и гријеси, наши неспоразуми, наше несреће које сами товаримо на себе и на ближње нашим гријесима и манама. Нека нас Господ исправи, благослови, оплемени и освети, нека нас све просвећује и води ка Своме вјечноме царству. Њему слава, част и поклоњење, сада и увијек и у вјекове вјекова. Амин.

ИМЕ И ИКОНА

ЕПИСКОП ЈОВАН ПУРИЋ

У библијским изворима и светоотачком поимању име, као носилац једног одређеног значења, увек има нешто значајно да изрази и открије.¹

У Светом Писму Старога Завета име се поима и тумачи као израз унутарњег стања бића и његовог одражавања на личност (носиоца имена) (ср. Пост. 11, 4; 2 Цар. 8, 13; Јов 30, 8). Постојало је дубоко убеђење по којем се име налази у нераскидивом јединству са самим носиоцем имена, то јест, Семити су веровали да име изражава природу и карактер саме личности.

У древној Грчкој име има значење κλέους² и чини продужетак личности. Осим тога, древни Грци су веровали да се у имену налази нека магична сила и да име одређује судбину њеном носиоцу.

Филон сматра да лична имена у Старом Завету изражавају природу саме личности и он их тумачи алегорички. Филон у именима увек тражи дубљи смисао.³

Ослањајући се на библијске изворе и Свето Предање, Оци и црквени писци сматрају да име одсликава личност.

Име се у Светом Писму поима као пуни истински израз именованог предмета или именоване личности.⁴ Сазнати шта чије име представља довођењем у везу са носиоцем,⁵ управо значи познати његово унутарње биће. Човек се у Старом Завету схвата по принципу какво је његово име, такав је и он. Име се у Библији практично идентификује са личношћу његовог носиоца: слава имена означава славу његовог носиоца, срамота имена означава штету његовом носиоцу због достојанства, пропаст имена означава пропаст његовог носиоца.⁶

Бог добија имена у складу са Својим дејствима у односу са људима. Свети Оци откривају да је било када у Богу није било имена, и биће када у Њему неће бити никаквог имена.⁷ Ове ријечи указују на то да ни једно име Божије није савечно Богу, да сва имена имају почетак и крај.

Име Божије се поима као израз славе Божије. Име Јахве се у Старом Завету прихватало као највиши тренутак откривања славе Божије и као тачка сусрета човека и Бога. Исто тако треба рећи да се значење имена Јахве-а поистовећивало са поклоњењем истинитом Богу, будући да је његово незнање значило поклоњење лажним боговима.

Исус Христос је, према Златоусту, милост и истина Божија, а једнако је и име Оца, у Њему, као и у Сину, све се познаје.⁸ Син Божији је слава имена Божијег, то јест Очевог, због чега Га и Павле назива одсјајем Очеве славе.⁹

Име Исуса Христа, према учењу Јустина Философа, представља источник благодатних дарова. По Јустину, они људи који свакодневно живе као ученици у Христово име, примају дарове по заслуги, просвећујући се преко имена тога Христа: један добија дах разума, други виђења, трећи силе, неки лечења, неки опет предвођења, неки учења, а неки страха Божијег. Исусово име почива у средишту свег литургијског живота хришћанске Цркве.

Неће бити наодмет уколико овде нагласимо да су, уосталом, сва имена Божија до те мере односна и непотпуна да нам ниједно од њих појединачно, нити она сва заједно омогућавају да појмимо шта је Бог у Својој суштини. Уколико скупимо сва имена Божија у Светом Писму и саставимо их у једну целину, добићемо неку делимичну представу засновану на фантазији: што је пре идол, него Бог. Свети Григорије Богослов, износећи свеправославно учење о овој теми, наглашава да је Бог недокучив, неименован и неописив: можемо описати само

1 Ср. J.Barr, „The symbolism of names in the Old Testament, BJRL 52 (1969-1970)11; Σταύρον Κλαντζάκη, Ετυμολογία και θεολογική έρμηνεία βιβλικών ονομάτων, Θεσσαλονίκη, 1983, 17-18.

2 Ωμήρου, Οδύσσεια ω, 94. Ιλιάς Α, 21. Πλάτωνος, Νόμοι 1, 625. Σοφοκλέους Ηλέκτρα 60.

3 Ср. Филон, Περί των μετονομαζόμενων 65' Βίως σοφού 5' Προλαϊδεύματα 180.

4 С. Верховский, О имени Божијем, Православна мисао 6, Париз 1948, 39.

5 Ср. W. Eichardt, Tehnology in the Old Testament, Vol.1, Philadelphia 1961, 60; Исти, Theology in the Old Testament, Vol. II, London 1967, 40.

6 Ср. Неофит Осипов, Мисли о имену. Начела 1-4 (1998) 51-58.

7 Исак Ниневијски, Главе о знању, III, 1.

8 Јован Златоуст, Беседа на Псалом 88, гл.4.

9 Јустин Философ, Дијалог са Трифуном, 39.

нека његова својства, али не можемо адекватно описати Божију суштину.¹⁰

Намеће нам се питање: због чега се на светим иконама уписује име његовог узора? Овде ћемо рећи да Седми Васељенски сабор придаје велики значај имену уписаном на светим иконама.¹¹

Осликавање се не само може назвати именом пралика (узора, оригинала), него се и пралик може назвати по имену осликавања.¹² Написано име на светим иконама, с једне стране повезује икону са њеним узором и преноси на њу Божију благодат и светост – освећује је именом Божијим,¹³ а са друге помаже иконопоштоваоцу да правилно разуме о којем је Светоме реч, и да на тај начин не долази до недоумица или међусобног мешања ликова иконично изображених на иконама.

Међутим, употребљавање једнога имена у погледу лика и пралика могуће је уравно стога што су лик и пралик онтолошки различити један од другог: то су две реалности, које немају природне истоветности, па су због тога несравњиве и неупоредиве. Христом може бити назван и Сам Христос, Његово осликавање, али не два Христа, будући да се једно од другог разликује не слагањем имена, већ природом.¹⁴ Зар не води сличност разних реалности, означених једним именом, на пример, именом Господа или именом Христа, губитку вере у једнога Бога и многобоштву? Нипошто не, одговара Теодор Студит: Зар није Господ (Бог) Отац? Зар није Господ Бог Син? Није ли Господ Дух Свети? Није ли Бог, Бог и Бог? Да, наравно. Али нису ни стога три Бога и три Господа? То је нечистиво. Један је Бог и Господ. Такође, требало би схватити у вези са тим и икону: како је осликан бројчано много, један је Христос, а не многи; такође и Господ је један и исти, а не различит. Схвати, пак, - како тамо један назив Бог и Господ не омета природу да се дели на три лица, тако и овде призивање једног имена (води) многе ликове једноме виду.¹⁵

У складу са таквим гледиштем, византијска иконописна пракса постављала је натпис на сваком иконичном осликавању. У Византији није постојао специјални

чин освећења иконе као час (тренутак) преображења слике у икону наношење на њој одговарајућег натписа (имена). То, разуме се није значило да је свако осликавање, написано именом Божијим или пак именом неког Светог, аутоматски постојало иконом: требало је испунити и друге услове, од којих је главни верност уметника иконописном канону. Јер, икона без натписа, израђена по правилима иконописне уметности, није се схватала као света икона.

Карактеристично је да су византијски иконоборци обраћали посебну пажњу на одсуство специјалног чина освећења икона у црквеној пракси, али су из тога извели погрешан закључак: „Нечастиво утемељење лажно наз-

ваних икона, - говорили су они, - нема за себе основе ни у Христовом, ни у апостолском, нити пак у Отачком предању; нема такође ни свештене молитве, која их освећује, како би их учинила уобичајеним предметима светих; али, оне постојано остају свакодневне ствари“. На то су иконопоштоваоци одговорили: над многим од таквих предмета, које проглашавамо као свете, не чита се свештена молитва, јер су они по самом свом имену пуни светлости и благодати... према томе, и саму слику животног Крста, иако се његово освећење и не обавља посебном молитвом, сматрамо достојним поштовања и служи нам као довољно средство за добијање освећења... то исто важи и за иконе; означавајући је извесним именом, ми приписујемо њену част пралику;

целивајући је и с поштовањем њој се клањајући, ми добијамо освећење“.¹⁶

Ако име чини осликавање светим, чему онда да се клањамо, питали су иконоборци, - самом осликавању или натпису? На то питање је преподобни Теодор Студит одговорио рекавши да је у поклоњењу натпис неодвојив од осликавања, исто као што се име не одваја од предмета.

Ово је питање слично ономе, ако би неко питао, требало ли се клањати Јеванђељу или казивању, (написаном) у њему, слици крста или ономе што је на њему написано?

10 Ср. Григорије Богослов, Беседа 28,13, 1-34.

11 Ср. Mansi 13, 252D, 269D, 301BC, 340E, 344B.

12 Теодор Студит, Оповргавање иконобораца, 1, 11.

13 Ср. Јован Дамаскин, Тачно изложење православне вере, PG 94, 1300.

14 Теодор Студит, Оповргавање иконобораца, 1, 8.

15 Теодор Студит, Оповргавање иконобораца, 1, 8.

16 Mansi 13, 268. Атанасије Париос се позива на одлуке Седмг Васељенског сабора и истиче да није потребно посебно освећење икона уз читање молитава, јер њих освећују ликови Светих који су на њима икобично изображени. Ср. Αθανασίου Παρίου, Δήλωση της έν τψ Αγίω δρεϊ ταραχών αλήθεις, Αθήναι 1988, 122-124. Καμπάνιας Θεοφίλου, Τα μεΤον Ορθοδοξίας 1984, 126-128.

Ја бих додао што се тиче, (треба ли поштовати) извесног човека или његово име, на пример, Павла и Петра, и сваки од одређених предмета једног те истог рода. Није ли то неразумно, да не кажемо, - смешно? А шта је од оног видљивог очима лишено имена? И на који начин може бити одељено оно што је названо (извесним именом) од свог властитог имена, како би једноме од њих указали поклоњење, а друго пак лишили (поклоњења)? Те ствари претпостављају једна другу: име је име онога што се њиме назива, и као нека природна слика предмета, који носи то име: у њима је јединство поклоњења – нераздељиво.¹⁷

У наведеном тексту име је названо сликом, што само по себи сведочи о значењу које имену дају иконопоштоваоци. Поистовећивање лика – иконе с именом сусреће се више пута у текстовима иконопоштовалаца. Тако, преподобни Јован Дамаскин наводи речи Стефана Востријског по којем будући да је икона име и подобје онога који је на њој насликан, и онда се, стога, уз помоћ како писмених знакова, тако и осликавања, увек сећамо страдања Господа и светих пророка, записаних у Закону и Јеванђељима.¹⁸

Иконопоштоваоци су се позивали такође и на речи Светог Јована Златоуста о осликавањима Мелетија Антиохијског, које су житељи Антиохије цртали на прстењу, печатима, камењу, чашама, зидовима соба, свугде, да би не само слушали свето име него га свугде и гледали.¹⁹

Ако име, према преподобном Теодору Студиту, представља лик носиоца, ако се једно поклоњење изражава имену и носиоцу имена, ако је име при поклоњењу неодвојиво од свог носиоца, онда је, у складу са тим, име Божије, будући слика Божија, врло поштовано, као и Сами Бог. Име Божије се у датом случају изједначава са ликом, крстом и другим свештеним симболима.²⁰ Као што пише С. Тројицки, и име Божије и икона „једнаки су по свом значењу, спона у играјеној религиозној мисли низа симбола, који означавају Онога Који је изнад и имена, и икона, изнад свих могућих симбола“²¹. Али, схватање „симбола“ је свестрано и вишезначно: символ не означава просто неку реалност, већ је објављује, доводи у вези са њим.

Као што смо видели, поштовање указано имену Божијем, улази ка Самоме Богу као Прволику тога имена. У том смислу Седми Васељенски сабор је то питање појаснио: „Не препознајемо у икони ништа друго осим слике која приказује сличност Прототипу. Због тога добија његово име, то је једино по чему она учествује у њему и због тога је поштована и света“²².

17 Теодор Студит, Оповргавање иконобораца, 2. 17.

18 Јован Дамаскин, Апологетска слова против нападача светих икона, 3. 27.

19 Јован Златоуст, Похвална беседа о Светом Оцу нашем Мелетију, Дела, Т. 2, СПб 1896, 558-559.

20 „Сваки симбол, у литургијском смислу, садржи у себи извесно присуство симболизованог чија стварност – граница јесте Име Божије. Бог је присутан у свом Имену, месту највише теофаније. Свако име, код Јевреја, носи у себи смисао и судбину именованог“, каже Павле Евдокимов, (Уметност иконе, стр. 72).

21 С. Тројицки, О именима Божијим и о имјабощима, стр. 98.

22 Mansi 13, 344.

Остаје чињеница да „када се поштовање указује Христу, онда се и Његовом осликавању, указује поштовање, као оном које се налази у Христу; и када се поштовање указује Његовом осликавању, онда се поштовање указује и Христу, јер у њему (то јест осликавању) поштован (је управо Христос). А ако се Христу, неоспорно, клања свако колено небеских, земаљских и преисподњих несумњиво (клања) и Његовом осликавању, као оном који се налази у Христу. И на тај начин, сличност прволика и осликавања указује једино у погледу имена, једнако (се учвршћује) идентитет поклоњења, а не твари (осликавања и природе прволика), које и не може узети учешћа у поклоњењу, иако је онај који се осликава у њој (то јест у твари) онај који је поштован“²³.

У наведеном тексту се налази алузија на речи апостола Павла: Зато и Њега Бог високо уздиже, и дарова Му Име које је изнад сваког имена. Да се име Исусово поклони свако поклоњење што је на небесима, и на земљи и под земљом (Фил. 2, 7). Уколико се у речима апостола Павла говори о поштовању Исусовог имена и оне речи које наводи преподобни Теодор као сведочанство тога да се у Христу и лику Христовом придаје једнако поштовање, тада нема места сумњи да је Теодор сматрао име Исусово заслужним за поштовање упоредо с ликом Исусовим и Самим Исусом. Примећујемо, уосталом, да су иконопоштоваоци правили разлику између поклоњења и служења: прво може бити указивано како Богу, тако и Његовим свештеним симболима (укључујући иконе и имена), а друго се указује само Богу.

Имајући у виду богооткривену истину по којој свему што живи Бог даје биће, а човек име,²⁴ можемо истаћи да учење иконопоштовалаца води следећем закључку у погледу значења имена Божијег и уписивање имена на светим иконама:

1. Име Божије представља везујућу спону између Бога који се оваплотио и његовим иконичним прилазивањем.

2. Име Божије, написано (нацртано) на икони, освећује икону.

3. Име Божије је лик Божији.

4. Име Божије се, упоредо са ликом Божијим, сврстава у ред свештених симбола, који заслужују поклоњења (али не и служења).

5. У поштовању се име Божије не одваја од самог Бога.

6. Част указана имену Божијем, улази к самом Богу.

7. Име Исус које се односи на Исуса Христа, није једнако оном пак имену које се односи на неког другог Исуса.

8. Име Исус указује на Логоса Божијег Који се истински оваплотио и очовечио.

У закључку можемо рећи да је света рукотворена икона иконично изображено име Божије.

23 Теодор Студит, Оповргавање иконобораца, 2. 18.

24 Василије Селевкијски, Беседа о Светом Писму, PG 85, 41А.

НЕПРОЛАЗНА ВРИЈЕДНОСТ МОЈКОВАЧКЕ БИТКЕ

ЕПИСКОП БУДИМЉАНСКО-НИКШИЋКИ ЈОАНИКИЈЕ

АКАДЕМИЈА У ЧАСТ МОЈКОВАЧКЕ
БИТКЕ, МОЈКОВАЦ, 9. ЈАНУАРА 2016.

Мир Божији, Христос се роди! Стогодишњи јубилеј Мојковачке битке је добра прилика да сагледамо њен истински значај и оно што је њена непролазна вриједност. Посебно је важно нагласити да се братски и недјељиви народ Србије и Црне Горе у Великом рату, херојски и једнодушно супротставио надмоћној, освајачкој војсци Аустро-угарске монархије и њених савезника, крсташима и крстолозима двадесетог вијека, претечама Хитлера и НАТО агресије. У низу славних битака и заједничког отпора српског народа против три царевине, Мојковачка битка заузима важно мјесто и заслужује посебну пажњу.

Јунаштво мојковачких витезова на чијем челу је био прослављени војсковођа Сердар Јанко Вукотић представља круну и достојни завршетак ратне епопеје Црне Горе из доба Петровића, друге српске државе. Истовремено, то јунаштво равно је косовском и по смислу и по завјештању, па због тога Мојковачку битку доживљавамо као наставак Косовске. Важни догађаји, и када их вјекови дијеле, блиски су по томе што отварају и обогаћују ризнице памћења, и потврђују завјете које чувају покољења. Отуда пјесма и потресна порука Мојковачких јунака: „Ми смо пали, прошлост крунишући“.

Такви догађаји, које карактеришу јунаштво и жртва, у много чему одређују и будућност, као што је више пута речено за славни Мојковац. Да није било крвавог Божића на Мојковцу, не би било ни Васкрса на Кајмакчалану. Ова славна битка, обиљежила је наш Божић 1915–1916. својом жртвом и приносом

Богомладенцу Христу, Његовом часном Крсту и слободи златној. Њену поносну жртву прожима хришћанска нада у Васкрсење, која је добила историјску потврду кроз ослобођење и уједињење безмало цијелог Српства. Божићно надахнуће и хришћански смисао жртвовања мојковачких јунака, на лицу мјеста је доживио и најбоље саопштио учесник битке, Радован Бећировић Требјешки, поетски тумачећи тајну Мојковца: „Ми гинемо, Христос да се роди!“ На Мојковцу, за разлику од Косова, није било издаје, осим што је Јевто Ружић пред одсудни јуриш и заузеће Бојне њиве изрекао ту ријеч као страшну опомену: „Дробњаци, при поласку обећасмо команданту дивизије да ћемо освојити Бојну њиву. Погледајте десно Ровачки батаљон како крвари, хоћемо ли га издати?“

Нажалост, издаја Мојковца дошла је десетак дана послије битке. Неславна наредба од тадашње Владе Црне Горе да црногорска војска положи оружје пред непријатељем, од стране прекаљених ратника од Грахова до Чакора, схваћена је као издаја, и одмах је проузроковала раздор и расколе у народу, који, на нашу несрећу, трају до дана данашњег. Мојковачка, као и Косовска драма, још није завршена. Још траје борба за част и образ Црне Горе, која се не мири са Владином издајом Јанка и Мојковца, Косова и Русије!

СВИ СМО МИ ВОЈНИЦИ МОЈКОВАЧКЕ БИТКЕ

АКАДЕМИК МАТИЈА БЕЋКОВИЋ

АКАДЕМИЈА У ЧАСТ МОЈКОВАЧКЕ БИТКЕ,
МОЈКОВАЦ, 9. ЈАНУАРА 2016.

Христос се роди!

И Мојковац се роди!

И Христос и Мојковац рођени су на Божић и зато нема Божића без Мојковца ни Мојковца без Божића.

Славимо 2016. рођендан Исуса Христа и стогодишњицу Мојковачке битке, а не бисмо погрешили ни ако бисмо рекли да су Христос и Мојковац врсници, ни кад бисмо додали да је Мојковачка битка почела стотинама година раније ни да је настављена стотину година касније и води се до данашњег дана, у рату и миру. Има ли икога на овом свечаном скупу да нема некога ко у тој бици није учествовао или да у њој дан-данас не учествује. И пре сто година овде су се ложили бадњаци, певало, мирбожало и разговор водио – ми гинемо Христос се родио! Али песник не каже да се разговор водио већ да мирбожа и разговор води и да се гине – Христос да се роди!

Мојковачка битка је део Косовског боја који траје и трајаће до последњег времена. Као што се за Косовску неће до краја знати да ли смо је добили или изгубили, тако се ни за Мојковачку још не зна јесмо ли поражени или победници, да ли је била велика или мала. У тој бици смењују се противници и одмењују империје, само српски народ остаје онај један те исти и једини.

Ко није стигао да погине на Косову, чекао је Карађорђеву буну, ко није погинуо на Мишару и Чегру, гинуо је на Церу и Суворору, а ко је остао жив хитао је ка Мојковцу. Ту су гинули последњи од оних „што се не шће у ланце везат“.

Речи Данила Бањског, косовског савременика: „Умримо да вечно живи будемо!“ добиле су свог наследника у речима песника и учесника Мојковачке битке.

Као и на Косову и на Мојковцу су се појавили Милош и Јанко, само што се овај пут Милош презивао Меденица, а Јанко – Вукотић. Онај Јанко што је закаснио на Видовдан 1389. стигао је у прави час на Мојковац, на

Божић 1916. године, али су и њега питали „што га брани кад га не одбрани?“

Лаб и Ситницу заменили су Тара и Лепенац, а Бојна њива – Газиместан. Мојковачки ратник био је косовац, а Мојковац – мостовац и ослонац српске војске која је преко Албаније одступала ка небу.

Сердар Јанко је ложио бадњак и ноћивао у кући Гавра Раденовића у Подбишћу, а Гавров унук (Милован Ђилас, прим. НМ) га је описао као „последњег витеза класичне Црне Горе“, и „неначетог црногорског ратника, који је окренуо најлепшу страницу црногорске ратне историје“.

У истом роману из којег су ове реченице, командир народне војске изговара и ове речи: „Србин сам Црногорац. Србин сам јер сам Црногорац. Не велим да другдје и друкчијих Срба нема – зло нас је расуло на све стране, ама ја сам такав. Нијесам Црногорац што сам Србин, него Србин што сам Црногорац. Ми Црногорци, ми смо со Српства. Није овдје Српству сва снага, али јесте душа. Можеш ме убити, сасјећи, смрвити и у прах стуцати, али што је српско то остаје, док и трунке има. И мисао моја српска траје док иједан дамар куца. Има друкчијих Срба, ми смо они од Косова, што свећају и пјевају несреће српске. Затри Косово у памети, у души српској – па ни нас нема. Срба нема.“

Ни на Косову ни на Мојковцу нису брањени само Косово ни само Мојковац. То је једна те иста ванвремена битка за ванвремене вредности. Битка за „нешто важније од сваке земље и судбоносније од иједне битке“. Што се збратило на Косову пре седам векова није се никад разбратило већ се и пре једног века читавало на Мојковцу. Није било ни први ни последњи пут да су Срби били „народ на који сви пуцају“ са свих страна и из свих оружја, и то као по правилу, на највеће православне празнике. На Видовдан, на Божић, на Васкрс, на Светог Илију, Велики петак и Огњену Марију.

И Косово и Мојковац су више у надлежности поезије него историје. На Косову су се појавили и изгинули јунаци за које историја не зна, али поезија зна и како су се звали и одакле су били, и како су изгледали и како су били обучени и где су и како погинули. На Мојковцу су се сјатили они стварни, које сви знамо и познајемо.

Највећи косовски јунак је највећи српски песник Свети Петар Други Ловћенски Тајновидац. Памћење не умире, а оно што поезија врати у свест то заувек постоји. У свести народа не постоје сви векови ни сви бојеви ни сви хероји. Али у онима који постоје сабрани су и они за које нам се чини да су заборављени све док се не роди песник да их оживи. Зар се и на Мојковачке витезове не односе стихови: „Гледах доње бојеве/ И изабрах горње почаст/Гледах мачеве/А помишљах на горње венце/Очекивах смрт/А на бесмртност помишљах.“

Као и исход Косовске и исход Мојковачке битке био је унапред познат, а ни једна до данас није завршена нити ће икад бити изгубљена. Јуначка иако залудна, задушна а никад бесмислена. За образ отаџбине, више за њену част него за њену корист. Отпор је безуслован, земља поробљена али није побеђена ни осрамоћена.

Већ је Живојин Мишић, тај риђи сељачки син, како га зове Владимир Ћоровић, својом вером надахнуо своју војску, потукао и осрамотио најјачу армију света, а Краљ Петар са прве линије фронта „пође у цркву и паде на колена пред олтаром, да захвали Господу на победи“. Савезници Аустрије су са свих страна завојштили на Србију, придружиле им се вашке и болештине, одустало се од Мишићеве идеје да се одсудна битка опет поведе на Косову, макар сви изгинули. У Пећи и Призрену спаљено је и поломљено све што би могло послужити непријатељу. Србија је одлазила из Србије, а „Краљ Петар пешке на опанке крену с војском про Србије мајке!“

Трећа аустроугарска армија са три стране насрнула је на Црну Гору, а црногорска војска Сердара Јанка која се херојски борила долином Дрине и Таре хитала је к Мојковцу да задржи непријатељско надирање и заштити српску одступницу. Ако је истина да је српска војска већ била пасала тиме би се Мојковачка битка још више онебесала!

Ловћен и Цетиње симболи историје и отпора, пали су готово без боја. Срушена је капела на Ловћену а Митрополиту Митрофану Бану наређено да тело Владичино уклони с Ловћена и то ноћу. Митрополит је одговорио да су нам непријатељи одузели оружје, али да на Ловћену има доста камења, па ће камењем бранити Владику. Окупаторске новине које су излазиле у Београду су писале: „Ни пробијање руског фронта, ни пад руске тврђаве, ни потпуно уништење владавине Петра Карађорђевића није нас тако задовољило као пад Ловћена.“ Лист „Црвена Хрватска“ обавештава да је завршен натјечај за споменик на Ловћену, висок 16 пута 32 метра, који ће представљати генија победе и славе коме су руке прекрижене на мачу на чијем су врху иницијали Ф. Ј. I и датум 11.1.1916. Да ли да вас подсећам да је оно што није срушио цар Фрања Јосиф пола века касније довршио, лажни цар, који није Фрања него Фрањин војник и Фрањин син и није звао Јосиф него Јосип и тиме крунисао Фрањино и своје дело.

Беч је тражио безусловну капитулацију и предају свих српских трупа које су прелазиле Црну Гору. Вла да је прихватила све захтеве сем последњег.

Србија и Црна Гора су нераздвојиви!

Ропство и Црна Гора су неспојиви.

Данас се чини да смо угроженији изнутра него споља. Постоји спољашње и унутрашње Косово и спољашњи и унутрашњи Мојковац. На оном спољашњем Косову је основана прва НАТО држава, коју је признао Монтенегро, а никад неће Црна Гора! Оно унутрашње, је „онамо нама“ и свуда где има Срба.

Јуда је назван благајник издаје. Тих благајника се данас намножило, а његових тридесет сребрењака нарасло је на милионе златника.

Али и поред свих промена, никаквих промена у погледу моралности нема.

Мојковачка битка је мала у историји ратова, али у историји братске слоге и љубави, чојства и јунаштва, части и образа спада у највеће коју је водило људско семе, а највећа и најславнија коју је водила Црна Гора.

Слава Мојковачким јунацима!

Срећан празник!

МОЈКОВАЧКА БОЖИЋНА ЕПОПЕЈА

МИТРОПОЛИТ ЦРНОГОРСКО-ПРИМОРСКИ АМФИЛОХИЈЕ

БЕСЈЕДА ИЗГОВОРЕНА НА СВЕЧАНОЈ АКАДЕМИЈИ КОЈА ЈЕ ПОВОДОМ 100-ГОДИШЊИЦЕ МОЈКОВАЧКЕ БИТКЕ ОДРЖАНА У САВА ЦЕНТРУ У БЕОГРАДУ 18. ЈАНУАРА 2016. У ОРГАНИЗАЦИЈИ ЕПАРХИЈЕ БУДИМЉАНСКО-НИКШИЋКЕ.

Када је послје упокојења Светог Петра Другог Ловћенског Тајновидца (1851) књаз Данило Петровић одабрао пут свјетовног господара, остала је запамћена из тог времена ријеч архимандрита Нићифора Дучића: „Ево нове несреће за српски народ“. Књаз Данило, прихватајући улогу само свјетовног владара, упутио се другачијим путем од онога којим су ходили и усмјеравали Црну Гору његови претходници Петровићи, заговорници и носиоци идеје обнове „славеносербског царства“, од митрополита Данила, „војеводича српске земље“, како се потписивао, до Петра II. То усмјерење је јасно сажето у поруци Петра II, по Матији Бану, књазу Александру Карађорђевићу (1848): „Он у Призрен за краља ја у Пећ за патријарха“. Додао му је и сљедеће: „Нека се мане Европе, која држи мртву турску руку под нашим грлом“. Заговорник те исте идеје био је, несумњиво, и Данилов наслједник, велики књаз и велики краљ Никола I Петровић. Његова химна „Онам, онамо, за брда она... да виђу Призрен, да то је моје, дома ћу доћ“; његово ослобођење Васојевића као „стојера Рашке земље“ (како је такође пјевао) и, заједно са зетом му краљем Петром I Карађорђевићем, ослобођење Косова и Метохије (1912); његов позив Црногорцима (1914), послје објаве рата Србији од Аустроугарске, да слиједи „своја два стара српска краља“ у одбрани слободе и образа српског народа – све то, и много шта друго, показује да је он наставаљао да ходи путем своје светородне лозе. Но, управо преко њега се почело остваривати и горко пророчанство Нићифора Дучића. У почетку и њему је било најважније ослобођење и уједињење, у духу Душановог царства, поробљене браће (његова порука књазу Михајлу Обреновићу – важно је да се уједини Српство макар он држао узенгије србијанском књазу). Крунишући се, међутим, круном Светог Стефана Дечанског (1910), предложивши за првог Митрополита пећког (послије укидања Пећке

Патријаршије – 1766) свога митрополита Гаврила Дожића, потоњег српског патријарха, очевидно да се још увијек надао да ће он бити тај објединитељ српског народа и српских земаља ослобођених и обновитељ Пећке Патријаршије.

Но, историјска збивања су кренула другим током. То је и њему постало потпуно јасно већ од Првог и Другог балканског рата, а нарочито у току Првога свјетског рата. Тако, да би у ствари спасао своју династију, он се пред крај живота нашао у положају да жртвује, много шта од онога ради чега се читавог живота борио, да не кажемо – и свој краљевски образ. Водећи, преко синова, тајне преговоре са Аустроугарском, иза леђа својих савезника Србије и Русије, ради личних и династичких интереса, повјероваша највјероватније да је са Србијом свршено, могуће – добивши обећања о проширењу граница Црне Горе, послје пада (боље речено чудне предаје Ловћена), краљ Никола је потписао капитулацију, наредио распуштање црногорске војске, а сам кренуо преко мора, другим путем од оног којим су преко Албанске голготе ходили са војском његов зет Петар I и унук Александар Карађорђевић. То се догодило први пут у његовој шездесетогодишњој владавини: краљ Никола, назван с правом „цар јунака“, као да се овим чином одрекао оног књаза и краља са Вучијег дола, Граховца, из времена Вељег рата, Херцеговачког устанка, Балканских ратова ослободилачких, почетка Првога свјетског рата...

Но, његов образ и образ Црне Горе тога времена ипак је спасио, управо на Мојковцу за Божић 1915. дивизијар Јанко Вукотић, начелник штаба Врховне команде Црногорске војске, командант Херцеговачког одреда и Санџачке војске, заједно са Митром и Милом Мартиновићем и другим командантима. На телеграм команданта србијанске војске, регента Александра: „Ако за 24 часа задржите непријатеља одужили сте се Српству“, сердар Јанко је при ложењу бадњака обећао да ће помоћу Свемогућег Бога „наше храбре мишице спасити Црну Гору и сво Српство“. Да се то и догодило свједочи каснија ријеч истога регента Александра: „Пример бесмртних јунака који себе принесоше на жртву у Мојковачкој бици 1915. г. за славу Црне Горе и част наше војске свет-

леће вечито“. Отуда и доцније чувена изрека: „Да није било Божића на Мојковцу не би било ни Васкрса на Кајмакчалану“.

И не само то: ова два усмјерења – властољубиво-династичко краља Николе, потоњих година његовог живота, и мојковачко-лазаревско Јанка Вукотића и других мојковачких витезова, остављају дубоки печат на свеукупни живот посебно Црне Горе (али и Србије) до данашњег дана. По завршетку Првог свјетског рата огромна већина Црногораца (сепаратна капитулација краља Николе и његово бјекство су томе не мало допринијели) изјаснила се на Великој подгоричкој скупштини за уједињење са Србијом, односно Југославијом; а Свети Синод Православне Цркве у Краљевини Црној Гори (прва од свих тадашњих Митрополија некадашње Пећке Патријаршије) за васпостављање јединства Пећке Патријаршије – 16. новембра 1918. Релативно мала група присталица династије краља Николе, подстакнута италијанском војском, подигла је братоубилачку Божићну побуну (1918), у то вријеме искључиво са династичких разлога.

Та, тзв. зеленашко-бјелашка диоба у Црној Гори, прерасла је доцније, уз подстицај Комунистичке партије и револуције у патризанско-чет-

ничко братоубилаштво (Србија је прошла то исто распеће), да би по Другом свјетском рату попримила у Црној Гори форме националних диоба, преносећи се временом на све области друштвеног живота – на раздвајање државе Србије и Црне Горе, на располућеност језика, културе, па чак и покушај расцјепса саме Цркве. Та новокомпонована Црна Гора, у Брозовом Јајцу зачета и рођена, престала је да буде Црна Гора краља Николе њеном издајом Косова и Метохије, Православља, укидањем ћирилице, започетим аустроугарском и наци-фашистичком окупацијом. Одрицањем од саме себе у потрази је данас за дукљанско-монтенегринским индентитетом, грађеним на измишљеној дукљанској митологији и племенско-атеизираној еуропској тржишној економији и њеним интеграцијама. Све јој је на продају: и Бог и душа и образ и отац и мајка. Нажалост и Србија, заборављајући карађорђевићко-лазаревско опредјељење, својствено јој до и послије Првог свјетског рата, и те како данас кокетира, прошаваши кроз бољшевичко-титостичку пустињу, са свемоћним фетишизираним божанством земаљског царства званог – тржишна економија „новог поретка“ постхришћанске Европе. (Сјетимо се само министра просвјете Србије, који је недавно објавио рат Богу, вјери, вјеронауци, замјењујући их некаким својим фетишем од (не)знања.) У одрицању од опредјељења за Царство небеско већ су и Србија и Црна Гора, још 1946, изњедриле аутономну покрајину Космет, данас прераслу у тзв. „незвисно Косово“, које у Бриселу, уз претходно признање независности од стране црногорске власти и уз сагласност данашње србијанске власти, задобија све независнија својства и облике. Они, пак, који су, у наше вријеме, својим натопаковским бомбардовањем Србије и Црне Горе наставили њихову аустроугарско-њемачку Првог свјетског рата и Другог свјетског рата наци-фашистичку унутарњу и спољашњу окупацију, извадивши Србији Косово и Метохију из њедара, не држе ли данас не просто „мртву“ но гвоздену руку те и такве антихришћанске Европе не само под нашим грлом него под грлом цијелог свијета?! „Пиј шербета из чаше свечеве, па сјекиру чекај међу уши“.

Било како било, Мојковац је био и остао и тврда качаница. По пјеснику, говорећем кроз уста Јанка Вукотића:

„Ој Ловћене, Душанова дико/ до сад тебе не осваја нико/ осим ово свијетско страшило/ што се грдном тамом обавило./ Ал Брсково, наш ће Ловћен бити, (а са њим и Косово), источни се (мојковачко-косовозавјетни) одред, ако Бог да, прославити.“

МОЈКОВАЧКИ ВИТЕЗ СЕРДАР ЈАНКО ВУКОТИЋ ПРВИ УПАЛИО СВИЈЕЋУ У ОСЛОБОЂЕНИМ ДЕЧАНИМА

СЕНКА ЧОЛОВИЋ ШУМИЋ

РАЗГОВОР ЗА ЈАНКОМ ВУКОТИЋЕМ, УНУКОМ ЧУВЕНОГ СЕРДАРА

„Мени је, као потомку Јанка Вукотића, драго што се одаје признање и поштовање мом дједу и читавој црногорској војсци која се пожртвовано борила на Мојковцу да би омогућили повлачење српске војске. Присуствовао сам свечаној академији поводом обиљежавања стогодишњице Мојковачке битке, организованој у Сава центру у Београду, а нарочит утисак на мене је оставио Патријарх српски Г. Иринеј који је казао да је Црна Гора тада поднијела велику жртву и да се то никад не смије заборавити“, каже у разговору за наш часопис Јанко Вукотић, унук славног команданта војске Краљевине Црне Горе сердара Јанка Вукотића, који се у књигу бесмртника уписао приликом заустављања аустроугарске офанзиве око Мојковца на Божић 1916.

Једини живи потомак гласовитог сердара, Јанко Вукотић, који са породицом живи у Подгорици, са поносом прича о јунаштву и одважности свог славног дједа, рођеног на Чеву 1866, који је био један од првих школованих официра књажевине Црне Горе. О његовом војевању у Балканским ратовима, Санџаку, Метохији, слави којом се овјенчао у Првом свјетском рату, када су јединице под његовом командом надљудским напорима одолијевале снагама Аустроугарске и омогућиле повлачење српске војске преко Црне Горе и Албаније, слушао је као дијете од свог оца Вукашина. Иако су те приче у околностима у којима је растао у Америци, звучале чудно и нестварно, дједова личност и јунаштво црногорске војске, остали су трајно урезани у сјећању Јанка Вукашиновог Вукотића.

„Запамтио сам то, покојни отац ми је објашњавао како су црногорске снаге нападале аустријске положаје и непријатељску војску потиснуле близу Сарајева.

Војска моћне аустроугарске царевине била је евакуисана из Сарајева, јер нијесу били припремљени за такав дједов тактички потез, а он је хтио да добије што више на времену, знајући да су аустријске снаге веома јаке, да имају боље наоружање, више људи. Могао је да ушета на Баш чаршију и да остане записано да је освојио Сарајево. На тај начин он је могао да се повуче до Мојковца и држи линију фронта по сваку цијену, јер уколико би пробали мојковачку борбену линију изгубила би се свака нада за одступање српске војске преко Црне Горе и Албаније, а борба је завршена 7. јануара кад су поражене аустријске трупе, прича Јанко млађи.

Казивање о дједу наставља оном познатом „епизодом“ растанка Јанка Вукотића са краљем Николом када је краљ напуштао Црну Гору, а сердар га у дугом и надасве жустром телефонском разговору убјеђивао да то не чини. Разочаран, сердар Јанко се вратио на Чево, али ни ту није нашао мира. Интерниран је од стране аустроугарске власти у Бјеловар, јер је одбио да утиче на комите који су све чешће нападали окупаторску војску, нарочито око Колашина.

Након формирања Краљевине СХС отишао је за Београд, вршећи дужност команданта дивизијских и армијских области у Крагујевцу, Сарајеву, Скопљу. У Београд је враћен 1927. јер је требало да преузме Нишку армијску област, а непосредно пред смрт добио је чин армијског генерала. Сахрањен је на Новом гробљу у Београду уз највеће државне и војне почасице. Краљ Александар, који га је веома цијенио и волио, подигао му је касније споменик, а наш саговорник показује сачувани вијенац који је краљ лично положио на његов гроб.

Животни пут сина славног сердара Јанка Вукотића, Вукашина, официра краљевске војске, једнако је необичан и по-

мало, можда у сјенци, сестре Василије, која је учествовала у бици на Мојковцу.

„Василија је рођена 1895, а мој отац Вукашин 1905. Био је јако млад кад се одиграла Мојковачка битка и није било говора да га дјед поведе са собом у борбу. Нагађало се да је Василија учествовала и у Балканским ратовима, али то није тачно. Она је у Мојковачкој бици била ордонанс, писала је депеше, помагала у кореспонденцији. Што се тиче мог оца Вукашина, похађао је генералштабну академију у Београду, а краљ Александар га је повукао на двор и ставио у гарду са чином потпоручника што није уобичајено“, казује Јанко Вукотић.

Као ордонанс краља Александра Вукашин је био у Марсеју 1934. када је убијен краљ ујединитељ и управо он га је обукао и спремио за смртни одар прије повратка за Југославију. Разочаран због потписивања Тројног пакта Вукашин је, како каже наш саговорник, „бацио сабљу“ и отишао у Грчку. Повезао се са савезницима, а онда поново вратио у Југославију, покушавајући безуспјешно да организује отпор. Након пада Грчке, последњим авионом, прешао је у Каиро. Од стране избјегличке владе био је постављен за шефа Југословенске краљевске војне мисије при савезничкој команди. Рањен је приликом одбране Александрије у редовима савезничке војске. Професионални пут водио га је потом на Сицилију, у Бари и Рим. Није се мирио са споразумом Тито-Шубашић, па је напустио војну службу и отишао у избјеглиштво у Француску.

„Питао сам оца зашто није остао као војно лице, рекао ми је да су партизани револуционарним путем преузели власт, а он је дао заклетву краљу и отаџбини и као частан човјек био је дужан да поштује своју заклетву. Није хтио да уђе у партизанску војску иако су га звали, јер је био изузетан стручњак, официр. Нудили су му и Енглези и Американци да пређе у њихове редове, али није прихватао зато што би, како ми је објаснио, морао да да заклетву да ће да пуца против њихових непријатеља, што значи да би морао да пуца на своје, а он то не може да учини“, прича нам о животу свог оца Јанко Вукотић, додајући детаље који личе на неки филмски сценарио. У Француској је Вукашин био физички радник

ЈАНКО ВУКОТИЋ (ЧЕВО,

18. ФЕБРУАР 1866–БЕОГРАД, 4. ФЕБРУАР 1927) НАКОН ЗАВРШЕНЕ ВОЈНЕ АКАДЕМИЈЕ У МОДЕНИ У ИТАЛИЈИ, ПОСТЕПЕНО СЕ ПЕО ХИЈЕРАРХИЈСКИМ ЛЈЕСТВИЦАМА, ШТО ЈЕ БИТНО ДОПРИНИЈЕЛО ЊЕГОВОМ СВЕШТАНОМ И СИСТЕМАТСКОМ УСАВРШАВАЊУ И СТИЦАЊУ ДРАГОЦЈЕНИХ ИСКУСТАВА НА КОМАНДНИМ И РУ-

КОВОДЕЋИМ ДУЖНОСТИМА. БИО ЈЕ 8. ОЗРНИЋКИ СЕРДАР, ДИВИЗИЈАР ЦРНОГОРСКЕ ВОЈСКЕ, ПРЕДСЈЕДНИК ВЛАДЕ, ВОЈНИ МИНИСТАР И НАЧЕЛНИК ШТАБА ВРХОВНЕ КОМАНДЕ КРАЉЕВИНЕ ЦРНЕ ГОРЕ, ГЕНЕРАЛ-АЋУТАНТ КРАЉА НИКОЛЕ И АРМИЈСКИ ГЕНЕРАЛ ЈУГОСЛОВЕНСКЕ ВОЈСКЕ, ЧЛАН ВОЈНОГ САВЈЕТА И АЋУТАНТ КРАЉА АЛЕКСАНДРА КАРАЂОРЂЕВИЋА У ВОЈСЦИ КРАЉЕВИНЕ СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА.

ЈЕДИНИ ЈЕ КОМАНДАНТ КОЈИ ЈЕ ДОБИО ИСТОВРЕМЕНО ТРИ НАЈВЕЋА СРПСКА И ЦРНОГОРСКА ОДЛИКОВАЊА: КАРАЂОРЂЕВУ ЗВИЈЕЗДУ С МАЧЕВИМА, БИЈЕЛОГ ОРЛА СА МАЧЕВИМА И ОБИЛИЋА МЕДАЉУ.

на имању, радио је у Ситроеновој фабрици и у пројектантском бироу за изградњу бране у Асуану.

У браку Вукашина Вукотића са Францускињом Жермен рођен је у Паризу 1953. Јанко Вукотић.

„Имао сам непуне двије године кад смо отишли у САД. Добро се зарађивало, али су услови рада били веома оштри и захтјевни. Остали смо у Америци до очеве пензије. Како је он раније био командант школске батерије на Превлаци, гдје је боравио одређено вријеме, заволио је Боку и планирао да се ту и настани по пензионисању. Купио је стару кућу, реновирао је и ту су он и мајка живјели од 1971. Имао је малу барку са пентом, возио мотор харли дејвидсон. Умро је 1990. у 85. години живота. Сахрањен је на Чеву у породичној гробници“, каже наш саговорник.

Јанко Вукотић је, по повратку у Југославију, студирао у Београду гдје је упознао своју тетку Василију, која је тада, већ, имала више од седам-десет година.

„Долазио сам код ње као студент често. Тих година окупљали су се четвртком у њеном стану писци, историчари, умјетници. Сјећам се, био је ту извјесни Момчило Жеравчић академик, потом Митар Влаховић, који је читао опроштајни говор на теткиној сахрани. Код ње сам

упознао Матију Бећковића, био је млад, можда тек завршио факултет и почињао да пише. Василија је била веома образована, завршила је Дјевојачки институт руске царице Марије Александровне на Цетињу, гдје су им професори били Французи, Руси и беспрекорно је знала ове језике. Њеног првог мужа доктора Ника Мартиновића, грешком су убили комити код Никшића. Поново се удала за Блажа Врбицу који је тада био генерал, а као млади официр на Мојковцу упознао је моју тетку Василију“, приводи крају причу о својој породици потомак гласовитог сердара дивизијара Јанка Вукотића.

Вукотићи су успјели да сачувају већину заоставштине мојковачког витеза. Наслућујући скори рат, Василијин муж Блажо Врбица, коме је Вукашин повјерио све Јанково ордење, његову црногорску ношњу, документацију, ископао је рупу испод патоса у њиховој тадашњој кући на Дедину и у двије велике шкриње похранили ствари које су остале. А остало је мноштво списа, фотографија, дописа, мемоари, ордење, сабља војске Краљевине Југославије, стара црногорска сабља, гусле, вијенац који је краљ Александар положио на гроб сердара Јанка, умјетнички портрети, међу којима су и портрети дједа јунака и његове супруге.

„Сачувано је неколико стотина фотографија, портрети које је радио један руски умјетник, потписани су са Е.Ш. и то је изгледа рад неког академског сликара који је послје рата напустио Русију. Имамо и портрете краља Николе и краљице Милене, које је дјед добио на поклон од краља. Никола је волио дједа, повјеравао му је разне дужности и службе, био је предсједник Владе, министар спољних послова, министар војни, увијек командант у црногорској војсци. Дјед је краљу био одан, један од највјернијих његових службеника, увијек на располагању за најодговорније ситуације“, с поносом казује саговорник.

Постоји један мање познат догађај из биографије славног црногорског војсковође Јанка Вукотића, који је његов унук подијелио са нашим читаоцима. Наиме, када је у Првом балканском рату одред црногорске војске под командом бригадира Јанка Вукотића, у садејству са српском војском, ослободио Косово и Метохију, игуман манастира Високи Дечани указао је част сердару Јанку, позвавши га да запали свијећу у Манастиру. Управо је гласовити црногорски јунак, након пет стотина година турског мрака и зулума, први зажегао свијећу воштаницу у славној немањинској задужбини.

МОЈКОВАЧКА БИТКА НЕКАД И САД

ПРЕДРАГ ВУКИЋ

Почетком ове 2016. навршава се 100-годишњица Мојковачке битке. Сада је прави тренутак да се рекапитулирају до сада изречени судови о овом знаменитом историјском чину црногорске, али и укупне српске народне повјеснице. Под командом дивизијског генерала Јанка Вукотића, око 6.500 бораца Санџачке дивизије црногорске војске зауставило је наступање око 20.000 аустро-угарских војника према долини Лима и Поткомовљу, и тиме омогућило неометано повлачење војске Краљевине Србије према Подгорици и Скадру. Најтежи окршаји у мојковачкој бици одвијали су се управо на Бадњи дан и Божић 6. и 7. јануара 1916.

У раздобљу краљевске Југославије о Мојковачкој бици исказивани су искључиво позитивни судови у сфери јавног мишљења. Величајући хероизам њених учесника, владика Николај Велимировић ће рећи: „Да није било Божића на Мојкивцу, не би било ни Васкрса на Кајмакчалану“.

У раздобљу социјалистичке Југославије, о овом великом историјском чину није се много говорило. Па ипак, историјски значај Мојковачке битке, барем јавно, никад није доведен у питање. Поводом 50-годишњице битке, подигнут је 1966. споменик њеним учесницима на улазу у Мојковац. На споменику је представљена спомен плоча са натписом: „Јунацима Мојковачке битке. Гинули су за слободу и братство. Зато и данас живе. 1915/1916-1966“. Споменик са тим истим натписом и данас се налази на свом мјесту.

Поводом 80-годишњице битке, настојањем савезне југословенске владе на мојковачкој војној њиви постављен је 1996. скроман споменик са инспиративним натписом: „Ми смо пали да би Србија и Црна Гора живјеле“. Овај натпис је непозната рука уклонила неку годину након отцјепљења Црне Горе 2006. Демолирање овог споменика дешава се у вријеме милитантне антисрпске хистеричке која у Црној Гори траје несметано од краја 90-их година, и која не јењава. Напротив, са протоком времена само добија на интензитету. Идеолози антисрпства и „новог погледа“ на историју Црне

Горе негативно вреднују Мојковачку битку сматрајући је колективном погибијом без смисла и циља. По њима, борци Санџачке дивизије и њен прослављени командант дивизијар Вукотић борили су се за великосрпске интересе, а не за интересе Црне Горе, и самим тим, ни овај велики историјски чин не заслужује поштовање и уважавање званичне јавности Црне Горе. Са становишта реалних историјских чињеница обезвређивање значаја Мојковачке битке суштински значи и обезвређивање свих црногорских бојева за слободу од боја на Крусима 1796. до Мојковачке битке 1916. Јер, основни војно-политички и национални сан свих црногорских господара од митрополита Петра I Светог до краља Николе био је не само одбрана Црне Горе и њене слободе од спољних непријатеља већ и мукотрпно настојање ослобађања неослобођених територија српског народа у циљу стварања јединствене српске националне државе. А српска народносна свијест у старој, предјугословенској Црној Гори било је владајуће осјећање народа, што сада више није случај. Политички циљеви савремене Црне Горе дијаметрално су и непомирљиво супротни националним и политичким тежњама минуле, паријархалне Црне Горе. Успомене на минулу Црну Гору које одавно више нема на јави, чувају само архивска акта, стара периодика коју мало ко чита, и корпус епских народних пјесама о Мојковачкој бици великог народног барда Радована Бећировића-Требињског. И сам учесник мојковачке епопеје, Радован је својим епским стваралаштвом овјековјечио овај велики чин наше повјеснице и значајно допринио да се у колективној народној свијести дефинитивно обликује својеврсни култ Мојковачке битке и њених јунака.

Када је у питању српска национална заједница на Балкану, њен суд о мојковачкој епопеји мора остати узвишен и непромијењен. Својим колективним духом овај велики чин наше прошлости суштински симболизује начело српског националног и државног интегритета, начело за чије су оживотворење најбољи синови Црне Горе, Србије и прекодринских српских земаља у безбројним минувалим ратовима и страдањима положили своје животе.

Јунацима мојковачке епопеје нека је вјечан спомен!

ЉУБОМИР СИМОВИЋ ДОБИТНИК ЗНАЧАЈНЕ КЊИЖЕВНЕ НАГРАДЕ «ИЗВИИСКРА ЊЕГОШЕВА»

Добитник Награде „Извиискра Његошева“ за 2014/2015. је пјесник академик Љубомир Симовић. Награда се Симовићу додјељује за његов цјелокупан књижевни рад.

Ово је у четвртак 4. фебруара 2016, на свечаности уприличеној у Народном позоришту у Београду, саопштио жири за додјелу Награде „Извиискра Његошева“ у чијем саставу су: проф. др Јован Делић, председник и чланови: проф. др Иван Негришорац, председник Матице српске, проф. др Ранко Поповић, др Драган Хамовић и књижевник Милутин Мишовић.

Сабрање је благословио Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије, поздрављајући бројне значајне личности из нашег црквеног, културног и друштвеног живота, између осталих, Његово Високопреосвештенство Архиепископа цетињског Митрополита црногорско-приморског Г. Амфилохија, Епископа рашко-призренског Г. Теодосија, изасланика председника Републике Србије Томислава Николића г-дина Недељка Тењовића, представника амбасаде Руске Федерације у Србији са супругом, Ђорђа и Наду Момировић, власнике компаније МОНА и суосниваче овог престижног књижевног признања, присутне чланове жирија са председником проф. др Јованом Делићем, те самог добитника „Извиискре Његошеве“ – пјесника, драмског писца, приповједача и есејисту Љубомира Симовића.

„Ваше Високопреосвештенство, Ваша Преосвештенства, Ваша Екселенцијо, даме и господо, браћо и сестре,

Књижевна Награда „Извиискра Његошева“ основана је 2007. у вријеме распећа, а надамо се и учи васкрсења српског језика у Црној Гори. Намјера оснивача ове награде Епархије будимљанско-никшићке и компаније МОНА била је да се Његошевим именом и његовом неугасивом Извиискром одликују по

свијетлим захтјевима строгих књижевних мјерила најбољи српски писци овог и будућих времена.

Често нам се чини да Митрополит Петар II Петровић Његош стоји усамљен и као Владика и као пјесник међу својом сабраћом и једног и другог званија. И поред тога што се својим блиставим талентом и високим поетско-мисаоним донетима као пјесник издваја он ни данас није сам као што то није био ни за вријеме свог земног живота. Као што је своје ријетке драгоцене тренутке овдје на земљи проводио у друштву Сарајлије, Вука, Бранка и Љубе Ненадовића или читајући Хомера, Дантеа и Пушкина, тако је и до дана данашњег остао божанствени надахнитељ свих писаца који су својим трудом, а милошћу Неба, задобили живу и неухватљиву пјесничку ријеч. Ако погледамо уназад на српско књижевно стваралаштво од Његошеве смрти до данас видјећемо да је његово дјело током времена постајало све актуелније, да он добија достојне сабесједнике иако се увијек у том свечаном збору посебно истиче његова горостасна појава и упркос томе што су многи покушавали, нарочито у његовој Црној Гори, да га изолирају и измјесте из Цркве, из српског језика, да га потроше и обесмисле.

И данас се умножавају Његошева сабраћа по перу и стиху. То су они који храбро слиједе божанску искру свог пјесничког талента и њеном свјетлошћу обасјавају горње и доње свјетове, свој микрокосмос, сагледавајући и дубине адамовског пада и адског наследија код човјека. Српски писци који су дотакли дубље основе наше историјске драме, лијечећи косовске ране свог народа и просвјетљујући његову савјест, препознају се као законити наследници Његошевог пера. Међу њима, у наше вријеме, заслужује своје угледно мјесто академик Љубомир Симовић, писац драме „Косовски бој“ и „Ходочашћа Светом Сави“ који је одлуком жирија за своје укупно дјело награђен „Извиискром Његошевом“.

Захваљујемо жирију на беспрекорном раду и мудрој одлуци и од свег срца честитамо академику Симовићу. Нека му „Извиискра Његошева“ донесе бодрост за даље стварање у славу вјечне поетске ријечи и недјеливог српског језика. Амин Боже дај.“

И као драмски писац, и као лирски пјесник Љубомир Симовић је, како стоји у образложењу одлуке жирија, у врху не само савременог српског пјесништва, а по међународној афирмацији, нарочито по планетарном успјеху својих драма, стекао је свјетско име и глас. Његова лирика има унутарњу драмску напетост, каткад дијалошку природу, увијек казивачку страст и усмјереност на жив говор.

„Симовићева поезија је дубоког памћења. Ослоњена на фолклорну традицију, она ураћа у митску архајску свијест, али успоставља и жив, динамичан дијалог са старим српским пјесништвом и средњовјековном историјом, са дубровачком поезијом и са новијом српском књижевношћу, гдје почасно мјесто имају Стерија и Лаза Костић. Мотивима пута и путовања ова нас поезија повезује са античком Грчком, Византијом, Светом гором и Хиландаром, Персијом и Русијом. Она памти искуства сеоба, устанака и свјетских ратова, полома, погрома и братоубиства“, наводи се, поред осталог, у образложењу одлуке.

Симовић је према мишљењу чланова жирија „пјесник једне од наших најљепших пјесама молитава – Десет обраћања Богородици Тројеручици хиландарској, док је у „Балади о Стојковићима“ направио риједак спој баладе, мартиније и патриотске пјесме са хумором и гротеском“.

„Овај мајстор поенте и парадокса предодређен је, како је написао Миодраг Павловић, да буде антологијски пјесник. Симовић је пјесник који је потврдио „суштинско старање за реч“ и нашао универзално у „криворечком аутобусу“ (Милован Данојлић), а његова поезија отвара „видик на девет вода“ (Милосав Тешкић)“, закључује се на крају образложења одлуке, коју је жири за додјелу Награде „Извиискра Његошева“ донио 15. јануара у Београду.

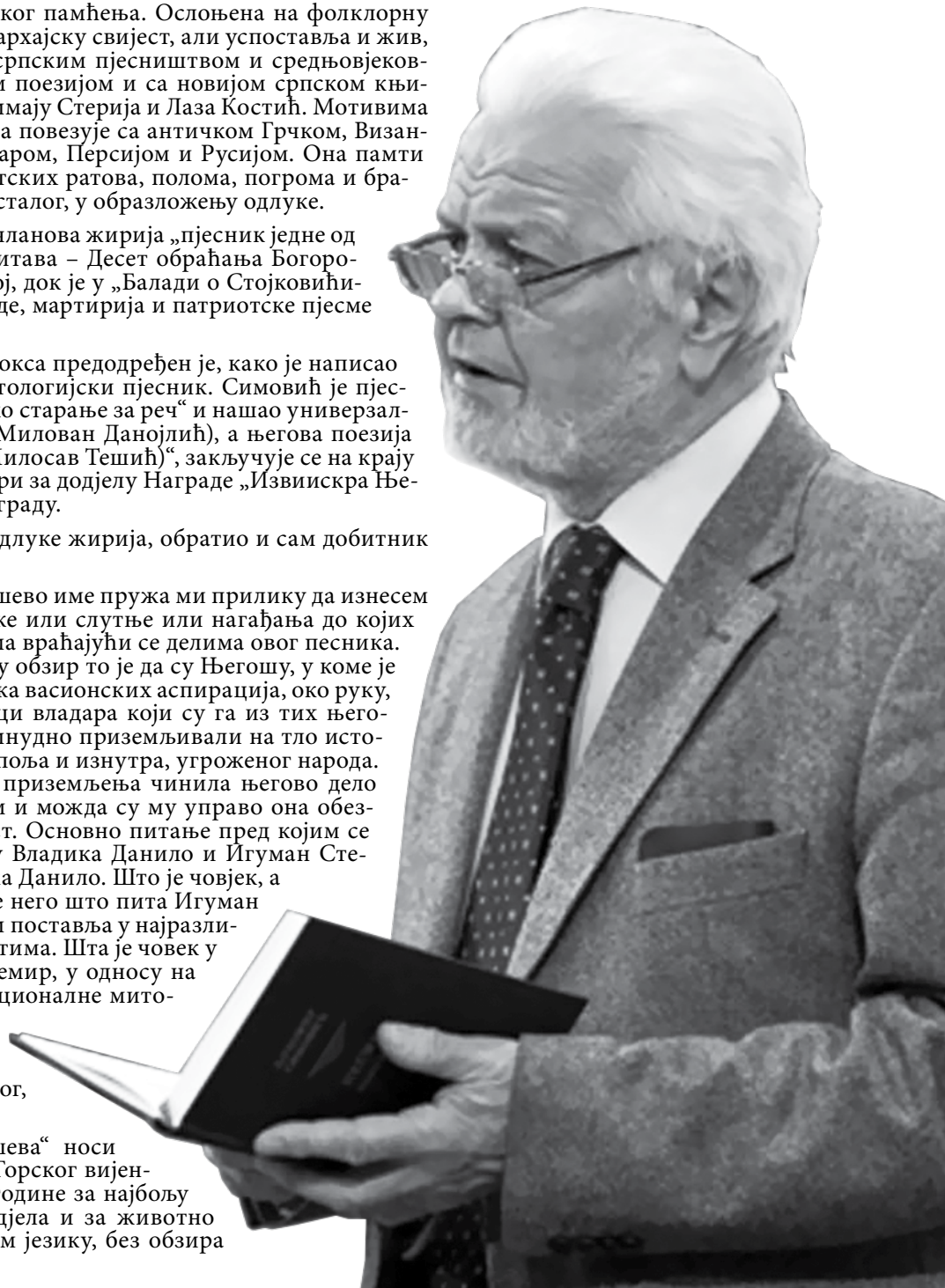
Скупу се, након прочитане одлуке жирија, обратио и сам добитник – пјесник Љубомир Симовић.

„Ова награда која носи Његошево име пружа ми прилику да изнесем неке закључке или претпоставке или слутње или нагађања до којих сам долазио у разним временима враћајући се делима овог песника. Оно што увек морамо узимати у обзир то је да су Његошу, у коме је Исидора Секулић видела песника васионских аспирација, око руку, ногу и крила били везани ланци владара који су га из тих његових васионских аспирација принудно приземљивали на тло историје једног малог и одасвуд, и споља и изнутра, угроженог народа. Међутим, можда су управо та приземљења чинила његово дело драматичнијим и садржајнијим и можда су му управо она обезбеђивала продужену актуелност. Основно питање пред којим се налази наш Песник постављају Владика Данило и Игуман Стефан: Што је човек, пита Владика Данило. Што је човек, а мора бити човек, више узвикује него што пита Игуман Стефан. То питање се понавља и поставља у најразличитијим ситуацијама и контекстима. Шта је човек у односу на Бога, у односу на свемир, у односу на нацију и народ, у односу на националне митове, у односу на религију, на историју, на политику, и коначно шта је човек у односу на самог себе“, рекао је, између осталог, академик Симовић.

Награда „Извиискра Његошева“ носи првобитни назив Његошевог „Горског вијенца“ и додјељује се сваке друге године за најбољу књигу, сабрана или одабрана дјела и за животно дјело аутора настало на српском језику, без обзира на територију гдје је настало.

Досадашњи добитници овог значајног књижевног признања су: пјесници Миодраг Павловић, Рајко Петров Ного, потом Архиепископ цетињски Митрополит црногорско-приморски Г. Амфилохије Радовић, теолог, бесједник и есејиста, те Милован Данојлић, пјесник, приповједач, есејиста и преводилац.

Инфо служба ЕБН

СВИЈЕТА ЗА ДЕСАНКУ

ЈЕРОМОНАХ ЈЕФТИМИЈЕ (ШКУЛЕТИЋ)

У књижарама по Црној Гори тешко је пронаћи дјела Десанке Максимовић, лише понеких дјечјих пјесама или неког доста скромног издања избора њених пјесама. Посљедице политике, вулгарног црногорског национализма још су очигледније у савременом школском градиву, које је скоро буквално очишћено од најбољих српских писаца. Ако и има неких Десанкиних пјесама, оне нијесу репрезентативне, ни издалека не одражавају њену поезију. Разлог више да се сви забринемо због оваквог стања у просвети и култури је и зато што су је и у предратној и послјератној Југославији све нације радо читале и вољели њу и њене пјесме. Свима је била некако блиска и наша, или, како се један други пјесник изразио, да је она од ријетких пјесника којима тако одмах и тако потпуно вјерујете.¹

Утицај дјетињства на поезију и живот Десанке Максимовић био је велики и пресудан. Имала је идеалне услове за формирање доброг човјека у себи. Расла је у прелијепој сеоској природи Бранковице у Шумадији, у непосредној близини школе и цркве. Била је најстарија од осморо дјеце. Отац јој је био учитељ, а дјед по мајци свештеника. Како сама каже, у једном телевизијском разговору осамдесетих година, прва галерија слика коју је видјела био је иконостас. Често се и играла у порти сеоске цркве гдје је и био гроб проте Матеја Ненадовића, који јој је био инспирација за њено велико родољубље. Поред родољубља у животу је тражила љепоту, љубав, чистоту људске душе, праведност. Добар пјесника, по њој, и треба да тражи такве идеале. Улога пјесника у друштву је да облагороди душе. Због таквог њеног става често је била усамљена на свом поетском путу, јер су је неки пјесници и критичари сматрали, превише традиционалном. Али, она је вољела да живи живот како она хоће, а не како би то други жељели, нарочито не по вољи ангажованих

пјесника. Поезија не треба ни да је херметична. Десанка нас подсећа да поезија и уопште говор постаје да би се приближили другом бићу. Њена поезија је управо таква, лако разумљива нашем уму, а понајвише срцу: „Осећала је и сањала Десанка Максимовић сутоне и сванућа, стазе и просторе, травке и човека, сунце и дрхтаје, и од њих је сачинила леп и поетски свет, који је присан многим узрастима и генерацијама, који га већ сматрају својим“.²

Многи критичари сматрају да је њено присуство у српској и свјетској књижевности донијело дубље и оплемењеније виђење човјека. Нарочито се Десанкина човјекољубивост, разумијевање и праштање истичу у поеми „Тражим помиловање“.³

Пјеснички допуњујући Душанов законик у тој поеми је заступљена тема коју ми често у животу заборављамо, а то је да послје гријеха и преступања закона не мора да следује казна, него милост. Опет, туга у њеним пјесмама није депресивна, више су то сликовити и сјетно лијепи стихови о пролазности живота изречени увијек на један доживљен, интиман и чедан начин. Иако је у једном разговору

крајем осамдесетих година прошлог вијека изјавила да бити религиозан значи довољно „имати антене за више светове, његошевски“³ и да је религија нешто придодато, њене пјесме говоре супротно. Можда је довољна само пјесма „Грчаница“ да нам каже да је живјела у православном духу, донекле и несвјесно.

Најзад, несумњиво је да ће читањем циклуса пјесама „Зелени витез“, „Тражим помиловање“, „Немам више времена“ и других оживјети наше емоције, нештаће равнодушност и проширити наше срце. Па зар то није покајање?

1 Десанка Максимовић, Слово љубве, Београд, 1978, 234.

2 Десанка Максимовић, „Ловац срца свога“ и „Тражим помиловање“, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1996, 15.

3 Ибарске новости, 14. фебруар 2003.

ДИПЛОМАТИЧКА АНАЛИЗА ГРАЧАНИЧКЕ ПОВЕЉЕ

РАДЕ С. БУЛАЈИЋ

Међу нашим старим културним споменицима у науци је познато двадесет пет повеља краља Милутина, од којих се неке чувају у Србији, док су друге расуте по свету.¹ Међу њима издваја се повеља цркве Грачанице нарочито тиме што је у целости исписана на зиду цркве на коју се односи. При крају своје владавине, сазидавши архитектонски драгуљ, манастир Грачаницу, краљ Милутин је богато обдарио метосима, земљом и људима, старајући се о њеном процвату.²

Оснивачка повеља коју је манастиру Грачаници издао краљ Милутин, у целини је сачувана на западном зиду јужне бочне капеле. Текст повеље исписан је на правоугаоном пољу, 1,8 m широком и 1,5 m високом, које се налази непосредно изнад врата што воде из капеле у опходни брод. Горњи део беле површине на којој је текст повеље залази у композицију која представља Пророка Илију у пустињи. Повеља је исписана у 53 реда, а завршава се китњастим краљевим потписом и годином 6830. (1321)³, који се налазе у доњем десном делу повеље.⁴

Инвокација: Грачаничка повеља поседује симболичку инвокацију која се огледа у знамењу крста на почетку текста повеље. Поред Грачаничке, Дечанска и Арханђеловска повеља такође поседују на почетку текста симболичку инвокацију.⁵

Аренга: Већина немањихких даровница, намењених црквеним адресатима, поседују аренгу, па и Грачаничка. Поред реторске и књижевне функције пажљиво ишчитавање аренге омогућује да се потпуније схвати идеологија власти у српском средњем веку. Имајући у виду теолошку обојеност и посматрајући читав низ јунака из Старог и Новог завета који дефилију по дипломатичком материјалу српског средњег века, открива се да је аренга од изванредног значаја за саму садржину повеље и за разумевање тренутка политичке реалности на који се односи.⁶

Свечана и доста сажета аренга, Грачаничке повеље, посвећена је Господу Исусу Христу, као и његовој мајци Пресветој Богородици, патрону манастира. Писана је српско-словенским језиком, као и цела повеља, према најбољим образцима тадашњег литерарног стила.⁷

Њени почетни редови инспирисани су величином и славом Господа Исуса Христа са посебним нагласком на његово преображење на Гори Тавору: „Цар царева и Господ господара, светлост жива и неприступна што небесима управља и земљом царује и преисподњом господа-

1 Оснивачка повеља издавала се још приликом освећења земљишта и полагања камена темеља, а ако тада није издана, онда се издавала приликом освећења храма. Оснивач је издавао мали писмени документ са основним подацима: мотиви подизања задужбине које је раније у молби епископу навео, храмовно посвећење и имања и дарове које прилаже. Ову је повељу потврђивао владар у име државе и архиепископ односно патријарх у име цркве. Потврда владара била је потребна, због тога, што је краљ у хијерархији феудалне власти био не само највиша власт већ и врховни власник све земље. Потврда црквеног поглавара доказује да је задужбина примљена и стављена у богослужбену употребу а задужбинару призната ктиторска права и повластице. Повељама се, најчешће, гарантују нечија права или се решавају спорови, тако да се оне могу посматрати као дела правног карактера. Р. Милошевић, Црквено задужбинарство код Срба, 64.

2 Манастир Грачаница. Немањихки манастири, 48.

3 М. Павловић, Грачаничка повеља, 126.

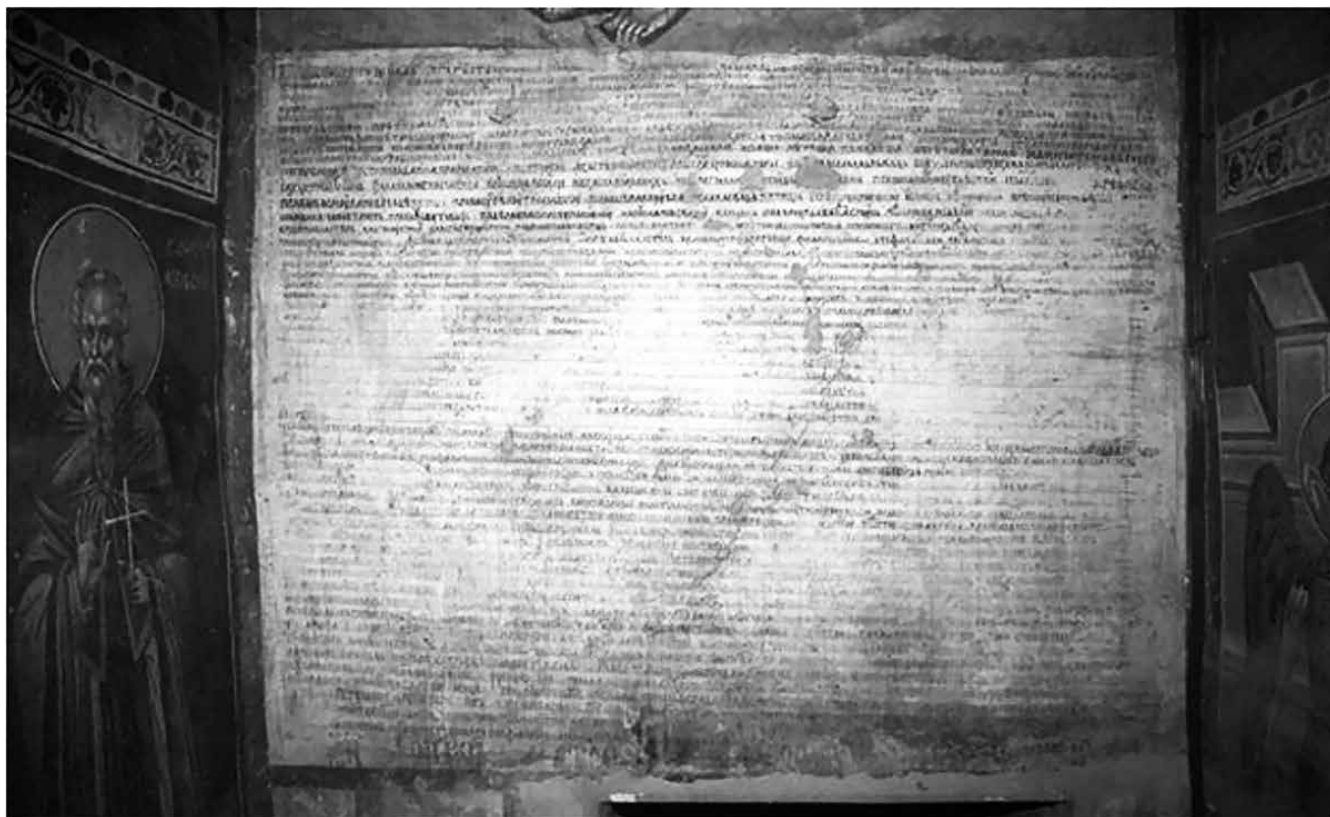
4 С. Ђурчић, Грачаница – историја и архитектура, 20.

5 Погледати: С. Станојевић, Студије о српској дипломатици. I Инвокација, Глас СКА 90 (1912).

6 С. Божанић, Ибарско језгро Светостефанског властелинства, Сремска Митровица – Нови Сад 2006, 144.

7 С. Станојевић, Студије о српској дипломатици, V. Аренга (Proemium), Глас СКА 94 (1914) 192–229.

ри, који животом и смрћу влада, узађе на Гору таворску, хотећи да покаже ученицима својим светлост божаствене славе своје. Постарајмо се и ми, од свих сиромашнији душом, и срцем, и умом, да достигнемо висину божаственог усхођења, не бисмо ли угледали славу Бога нашег“.⁸ Потом се владар обраћа Господу Исусу Христу са жељом да „помилује род људски, умртвљен грехом“.⁹

Институција: На речи молитве и похвале надовезује се проширена и карактеристична институција краља Милутина, која је уметнута у аренгу. Титуларно име Стефан проширено је именом Урош. Потом се од предака посебно истиче Симеон (родоначелник Стефан Немања): „Стога и ја, од свих грешнији, Стефан краљ Урош Други, праунук светог господина Симеона, слуге Христа мојега и пречисте његове Матере, заступнице рода хришћанског“.¹⁰ Истакнута је спрега духовне и световне власти, обједињена рашка државна традиција и небески извори његовог положаја.

Експозиција: Она говори о околностима које су претходиле правном чину, те га директно или индиректно изазвале, па се и овде може наћи потврда закључка да је „аренга општа а експозиција специјална мотивација“.¹¹ Експозиција црквених повеља обично говори о ауктору као о личности која се брине за цркве и манастире, а разорене изнова диже.¹² Из овог дела повеље сазнаје се да је владар видео „разрушење и пад храма свете Богородице грачанске, епископије липљанске, те саздах од

темеља и живописах и украсих унутра и споља“.¹³ Експозиција открива другог главног учесника исправе, поред ауктора, дестинатара.

Диспозиција: То је најважнији део документа, који садржи правни чин, материјални или морални објекат који се даје дестинатару. У њој се јасно и прецизно набрајају дарована имања и уступљена права. Диспозиција Грачаничке повеље састоји се из две основне теме. У првом делу детаљно се набрајају сви прилози: села, засеоци, катун са прецизно утврђеним међницама и границама. Писана је за практичне потребе. Ту су биле забележене међе онако како су биле познате на терену, морало се поуздано знати куда пролазе, где воде, одакле излазе. Од прецизности и јасноће тих делова зависило је тумачење појединих права па је стога морала и бити писана разговетним народним језиком у коме преовладава терминологија намењена корисницима тих докумената.¹⁴ Као пример може послужити чињеница да је краљ Милутин, између осталог, даривао манастир Грачаницу трома селима и заселцима, при чему су заједнички наведене њихове међе. Села Градчаница, Сушица и Селце налазила су се у непосредној близини манастира.¹⁵ Село Градчаницу приложио је око 1321. краљ Милутин Грачаници,¹⁶ као и Сушицу, док је Селце променило име у Ново Село које је недалеко од Грачанице.¹⁷ Њиховим атаром доминира Градчанска река (река Грачанка).¹⁸

8 Задужбине Косова. Споменици и знамења српског народа, 323.

9 Задужбине Косова. Споменици и знамења српског народа, 323.

10 Задужбине Косова. Споменици и знамења српског народа, 323.

11 С. Божанић, Ибарско језгро Светостефанског властелинства, 62.

12 С. Станојевић, Студије о српској дипломатици. VII. Интервенција (Петиција), VIII. Експозиција (Нарација), IX. Диспозиција, Глас СКА 96 (1920), 117.

13 М. Павловић, Грачаничка повеља, 126; Задужбине Косова. Споменици и знамења српског народа, 323.

14 С. Божанић, Ибарско језгро Светостефанског властелинства, 62–63.

15 С. Божанић, Чување простора: међе, границе и разграничења у српској држави од 13. до 15. века, Нови Сад 2013, 111.

16 М. Пурковић, Попис села у средњовековној Србији, Скопље 1940, 82.

17 М. Пурковић, Попис села у средњовековној Србији, 139.

18 С. Божанић, Чување простора: међе, границе и разграничења у српској држави од 13. до 15. века, 111.

Од сакралних топонима у грачаничкој повељи се истиче Спасова црква. Поред воде, за функционисање једног средњовековног манастира од изузетне важности била је близина пута. Од воћа на овом терену била је заступљена крушка. У функцији пограничног ентитета јављају се и друга села која нису припадала властелинству Грачанице: село Крушевац, Бутовац, Гуштерача и Велетен.¹⁹

По ономе што се сигурно зна, краљ Милутин је, обнављајући Грачаницу, имао на уму искључиво седиште једне епископије, о коме су се старали и његови преци у XIII веку. У време када је подигао Грачаницу, на липљанској епископској столици нашао се Игњатије, веома предузимљив прелат, о коме су остале само штуре писане чињенице.²⁰ Године 1317. он учествује у Пећи у избору Никодима за архиепископа и на истом сабору потписује два акта: потврдницу Светостефанске повеље и Милутинову повељу селишту уљара код Пећи. Епископа Игњатија два пута помиње краљ Милутин у Грачаничкој повељи. Из повеље се види да је он имао важну улогу у сређивању стања на грачаничком властелинству, што је вероватно текло упоредо са обнављањем цркве. Није само црква била склона рушењу и паду. Манастирске поседе владар налази „једне оштећене, а друге изгубљене“, док је треће приграбила околна властела. Парнични поступак за повраћај ових људи и имања краљ је поверио епископу Игњатију. При зидању и украшавању манастира Грачанице улога епископа Игњатија била је значајна.²¹

По оснивању манастира и цркве Грачанице пренесено је седиште старе липљанске епископије у Грачаницу, чиме је почео да се одвија нови живот грачаничке епископије са мањим бројем прилога и смањеним земљишним поседом властелинства. Према ономе што се може прочитати у даровној повељи види се да су се земљишни поседи грачаничког властелинства налазили углавном на Косову и у његовој околини, као и у пределу Тетова.²²

У средњем сливу реке Ситнице, дуж западног дела Широког Поља налазила су се шест насеља која су сачињавала другу групу насеља властелинског поседа манастира Грачанице. Ове поседе краљ Милутин је дао грачаничком властелинству после издвајања Бањске из надлежности липљанског епархијског поседа. Сви ови земљишни поседи, добијени су као замена за одузете поседе у Ибру и Доњој Ситници. Налазе се на терену с десне стране средњег тока реке Ситнице, на простору од Липљана, с југа, до села Крушевца и града Приштине, ка северу, а на западу поседи ових насеља и земљишни атар ових прилога манастира Грачанице захватао је један део источне територије предела Дренице.²³ Сва ова на-

сеља грачаничке епископије, овако груписана у пределу Липљана, имала су важан привредни значај, а нарочито јер је на њиховом терену преко реке Ситнице постојао мост преко кога су пролазиле комуникације из Метохије, Пећи и Призрена за Приштину, Трпачу, Ново Брдо и даље.²⁴ Тај стари мост преко кога је ишао пут ка Косову и даље, налазио се западно од Липљана, близу села Старо Грацко. Северно од садашњег села Старо Грацко, с леве стране реке Ситнице, дат је даровном повељом грачаничкој епископији земљишни посед са насељима Сињијак и Тишина²⁵, чији се атар налазио близу ушћа реке Дренице у Ситницу, дакле, припадао је пределу Дренице.²⁶

Трећа група насеља властелинског поседа грачаничке епископије налазила се у изворном делу реке Ситнице, око Баре Сазлије, на простору средњовековне жупе Паун-поља. Краљ Милутин је на овом делу Паун-поља имао двор Пауни и двор у Сврчину²⁷, затим око двора у Сврчину и на Паунима многа добра-њиве, ливаде, језера за рибњаке и воденице, те је на том простору

краљ Милутин даровао својој задужбини Грачаници не само земљишне поседе него и дарове који су се састојали од прилога друге врсте како се то у даровној повељи наводи, и то: 1. од прихода цркве на Паунима с попом Добромиром, 2. од сенокоса што је косило краљевство, са целом земљом тога сенокоса и са међама, 3. од прихода са њиве која се звала Епископово Стојиште и 4. од прихода са њиве која се називала Станиште краљевства.²⁸

Четврто подручје у области Косова у коме је краљ Милутин својом повељом дао грачаничкој епископији земљишне прилоге било је средњовековна жупа Морави, горњи слив Биначке Мораве са околином Ђиљана и друга средњовековна жупа Тополница, слив Криве Реке, леве притоке Биначке Мораве, чије је средиште било средњовековни град и трг Ново Брдо.²⁹

19 Исто, 111–112.

20 Епископ липљански Игњатије налазио се на челу липљанских епископа од 1314. до 1316. Пре избора за епископа липљанског, Игњатије је био игуман манастира Свете Богородице код Тетова. У време издавања повеље за катедралу Липљанске епископије, у Грачаници 1314–1316, познат је епископ Игњатије, које се такође помиње и у потврди архиепископа Никодима за манастир Светог Стефана у Бањској. У поменутој повељи (грачаничкој) наведена је активност липљанског епископа Игњатија око враћања епископији зависних људи које су отели властелини, из Сливова. Такође је неки Оливер отео из Грачанице епископове људе који су овом повељом краља Милутина враћени епископу. Сава, епископ шумадијски, Српски јерарси од деветог до двадесетог века, 191.

21 Б. Тодић, Грачаница-сликарство, 70–71.

22 Р. Ивановић, Земљишни поседи грачаничког властелинства, 255.

23 М. Павловић, Грачаничка повеља, 127; М. Пурковић, Попис села у средњовековној Србији, 107.

24 Погледати детаљније: Г. Шкриванић, Мрежа путева према Светостефанској (1313–1318), Грачаничкој (1321), Дечанској (1330) и Светоарханђеловској (1348–1352) повељи, ИЧ V 1954–1955 (1955), 387–397.

25 М. Пурковић, Попис села у средњовековној Србији, 147.

26 Р. Ивановић, Земљишни поседи грачаничког властелинства, 258.

27 С. Ћирковић, Владарски двори око језера на Косову, ЗЛУ МС 20 (1984), 67–82.

28 М. Павловић, Грачаничка повеља, 128; Р. Ивановић, Земљишни поседи грачаничког властелинства, 259–260.

29 Р. Ивановић, Земљишни поседи грачаничког властелинства, 261.

Краљ Милутин је Грачаничком повељом одузео земљишне поседе од липљанске епископије који су се налазили у Хвосну, у Сухогрлској земљи и приложио их цркви Светог Николе код Прибоја, дабарска епископија. У замену за ове одузете поседе у Сухогрлској земљи краљ Милутин је дао грачаничкој епископији земљишне поседе у Пологу и околини Тетова³⁰, где до тада није ни липљанска ни грачаничка епископија имала земљишних поседа.³¹

Други део диспозиције говори о обавезама зависног становништва на властелинству према својој цркви. Повеља је сама по себи закон, а особеност Грачаничке повеље чини то што се у оквиру ње саопштава и посебна skupина одредби названа „Закон стари Србљима“, састављена од 11 чланова.³²

Земљорадничко зависно становништво у средњем веку било је подељено у неколико категорија, са различитим правима и обавезама.³³

У Грачаничкој повељи одредба којом се одмеравају обавезе орања, поред осталог, предвиђа за меропхе и следеће „бедбу плуга 3 мата да ору“.³⁴ Овде је готово исти случај као и у Светостефанској хрисовуљи. Разлика је једино у томе што је на грачаничким поседима бедбом морало да се оре три мата по плугу, а на поседима манастира Светог Стефана у Бањској, само по један мат.³⁵ Обавезе орања бедбом на поседима манастира Светог Стефана у Бањској и Грачаници биле би одмерене према броју расположивих сточних запрега које поседују меропси и сокалници потчињени поменутим манастирима, а не према броју расположивих справа за орање.³⁶

На Бањском, Грачаничком и Дечанском властелинству меропси су морали да узору, посеју и обраде површину од 8452, 62 m² (1 мат=939, 18 m²), а на Бистричким поседима 7043, 85 m².³⁷ Површина је мања ако поменуте категорије не посе-

дују сточну запрегу и износи у Бањској 7513, 44 m² а у Грачаници и Дечанима 5635, 08 m².

Деоница земљишта коју су били дужни да обраде сокалници у потпуности била је за три мата мања од меропашке, тј. за једну трећину мања. Морали су да обраде површину од 5635, 08 m²

Што се тиче глобе за крађу црквене имовине у повељи није речено ништа одређено само се каже „што рече господин краљ“. Осим крађе у цркви, поменута је и међусобна крађа. Глоба за ову врсту преступа ишла је у целини цркви. Вероватно је да ова врста преступа није била у надлежности краљевог суда, пошто се о томе ништа одређено не каже.³⁸

Молба: Уколико се детаљније проучи Грачаничка повеља може се закључити да је молба Господу Исусу Христу и Мајци његовој Пресветој Богородици присутна кроз целу повељу иако није нигде посебно истакнута.

Анатема: На крају повеље краљ Милутин је анатемисао свакога ко би се усудио да силом разори или уништи оно што је даровано манастиру. Таква особа да је „проклета од Господа Бога Сведржитеља, и од пречисте Матере Богородице, и да буде убијена силом часног и животворног крста Господњег и од 318 светих отаца никејских и од 12 апостола и од свих светих, који су Христу Богу угодили, амин; и издајнику Јуди да буде прибројана, и од мене грешног Стефана Уроша краља да буде проклет на веке будуће, амин“.³⁹

Датум: Документ, Грачаничка повеља, поседује датум на крају текста: „Писа се у лето 6830⁴⁰, индикта 17“.⁴¹ Датум изражен у тексту повеље говори нам о времену и месту склапања правног чина.⁴²

Потпис: Милутинов потпис, после симболичног знака крста, гласи: „Стефан Урош, по милости Божјој краљ, с Богом самодржац свих српских земаља и поморских“.⁴³ Титуларно име Стефан у потпису је проширено именом Урош, иза којег следи формула девоције „по милости Божјој“, где се уз краљевску истиче и титула самодржца.

30 М. Павловић, Грачаничка повеља, 130.

31 Р. Ивановић, Земљишни поседи грачаничког властелинства, 262.

32 Задужбине Косова. Споменици и знамења српског народа, 324; ЛССВ, 208–209 (Р. Михаљчић).

33 С. Божанић, Ибарско језгро Светостефанског властелинства, 144.

34 Задужбине Косова. Споменици и знамења српског народа, 324; Бедба је допунска радна обавеза, која се најчешће испуњавала у орању. Она је била одмерена на два начина: било површином орања, односно бројем мати које је требало узорати, било радним временом, односно данима орања. ЛССВ, 37–38 (М. Благојевић).

35 М. Благојевић, Земљорадња у средњовековној Србији, Београд 2004, 38.

36 М. Благојевић, Земљорадња у средњовековној Србији, 40.

37 С. Ћирковић, Мере у средњовековној српској држави, Мере на тлу Србије кроз векове, Београд 1974 (=Работници, војници, духовници, Београд 1997, 135–168).

38 Р. Поповић, Црквена имовина у немањинској Србији, Београд 1991, 36.

39 С. Станојевић, Студије о српској дипломатици. Х. Санкција, Глас СКА 100 (1922), 1–48; Задужбине Косова. Споменици и знамења српског народа, 325.

40 6830. године по византијском рачунању времена (од оснивања света), а 1321. године од рођења Господа Христа.

41 Задужбине Косова. Споменици и знамења српског народа, 325.

42 С. Станојевић, Студије о српској дипломатици. Датирање, Глас СКА 132, 70 (1928), 29–57.

43 Задужбине Косова. Споменици и знамења српског народа, 325.

РУЧНИ КРСТ ТРЕБИЊСКО-САВИНСКОГ АРХИМАНДРИТА ЛЕОНТИЈА У ДРОБЊАКУ

ГОРАН Ж. КОМАР

Дана 23. јануара о. г. на Светосавској академији у Пошћењу (Дробњак) свештеник Драженко Ристић указао ми је на ручни Крст са ћириличним натписом, а затим, доставио и одличне фотографије натписа. Први поглед на натпис донио је не мало изненађење. Власник Крста био је савински архимандрит Леонтије из свештеничког рода Аврамовића, у историји Српске Православне Цркве личност знатног формата. Натписом се помиње и мајстор Илија који је највјероватније израдио Крст. Овај метални Крст чува се у цркви Светог Николе у Косорићима.

Отац Леонтије потекао је из херцеговачког братства Аврамовића које је Цркви и Боки дало највећи број свештеника. Њихову читуљу објавио сам у издању манастира Савина „Савинске читуље новских фамилија, 2003.“ које је у два наврата издао савински игуман архимандрит Јустин (Тасић). Читуља је започета именима архимандрита Георгија, Леонтија и Илариона. Могуће је да су Аврамовићи, у Боки настањени у селу Требесин код Херцег Новог (црква Св. Апостола Томе, ктитор ђакон Стефан Аврамовић 1777), дали највећи број свештеника у читавој записаној историји овога града, па и Боке. Отац Георгије помиње се као игуман манастира Дужи у Требињској Шуми.

Архимандрит Леонтије јавља се у архивским документима као сарадник и повјереник од Млечана прогнаног (1722) митрополита Стефана Љубибратића, а затим и игуман манастира Савина. Скупа са осталим савинским оцима, нарочито јеромонахом Арсенијем (Милутиновим), архим. Исаијом (Витомировићем), понио је терет одржања Цркве и народа у тешком периоду интеррегнума епископске власти у млетачкој провинцији Далмацији и Боки. Био је отац Леонтије учесник православног скупшти-

не која је на предлог оца Симеона (Кончаревића) одржана у Бенковцу 1731. када је ова црквено-народна скупштина одбила унију са Римокатоличком црквом, а коју годину касније, када је млетачки сенат одобрио избор православног пећког епископа у провинцији, он се јавио као правилни кандидат за епископа иако су из Задарске надбискупије покушали протурити свог противпећког кандидата (Лаврентија) о којем се изјаснило свето братство манастира Савина („...и пређашње писмо које нам је писао протопоп Димитрије Керчка и прочи от Далмације и нами и комунитати ва Купе да ми нађемо овамо онога који би био достоин возити на степен архијерејства, и ми с совјетом капетана и суђа избрасмо између себе два брата који би били достојни за такво дјело, за које смо вам дали и писмо наше, да заиног познати не хоћемо и от иницијех манастира точију от нашег манастира“¹). У периоду дјеловања оца Леонтија и нарочито оца Арсенија, манастир Савина је израстао у кључну тачку отпора унији и постао носилац главних активности за поновну успоставу насилно укинуте пећке епископије у приморју.

Отац Леонтије оптуживан је код млетачких власти од стране задарског надбискупа Вицка Змајевића (прогонитеља митрополита Стефана) за два одласка у Русију гдје је „добрио чин, донио књиге и новац за себе“. Такође, Змајевићев наследио Матија Караман, који је био велики противник митрополита Љубибратића, а још више архимандрита Леонтија, оптуживао га је да се „натурао“ далматинским Србима за владику уз помоћ новца грчких трговаца².

1 Горан Комар, Савински архимандрит Леонтије Аврамовић, Зборник Матице српске за историју, 75-76, Нови Сад, 2007, 114

2 Јован Радонић, Римска курија и јужнословенске земље од XVI до XIX века, Београд, 1950, 612.

† сї крст леѡнтие

архїмандрїт
требїнски

+аΨкѠ (1729) годѣ

маїстор їлїа їѠ...

1729. году. Ово је крст Леонтије архимандрит требињски. Мајстор Илија Јо...

Он је 1744. начинио један спис којим је истакао опасност од богослужбених књига доношених из Русије говорећи да свако ко се заузима за српског епископа у Далмацији ради за интерес Турака и Руса.

Ћакон Стефан (Аврамовић) учествовао је у млетачкој судској арбитражи у утврђивању аутентичности печата манастира Милешева³.

Савински настојатељ био је и отац Иларион (Аврамовић †1766) и његов ручни Крст чува се у ризници манастира Савина.

На који начин је ручни Крст оца Леонтија доспио у Дробњак не можемо данас рећи. Ипак, и он свједочи о угледу савинског архимандрита Леонтија⁴ који се и у завршници прве четвртине 18. вијека, тако далеко од млетачког разорења Тврдоша (1694), помиње као „архимандрит требињски“, а ево, чини то и натписом на Крсту урезаним рукама мајстора Илије 1729. На тај начин савински игумани свједочили су намјеру обнављања угледног митрополитског средишта Херцеговине и нераскидивост и јединство двају Богородичиних средишта Цркве: Тврдоша и Савине.

³ Don Ivo Stijerčević, Prevlaka, Zagreb, 1924.

⁴ Никодим Милаш, Списи о историји Православне цркве у Далматинско-истријском владичанству од XV до XIX вијека, књ. 1, Задар, 1899, 89; Томо К. Поповић, Архимандрит Леонтије Аврамовић, Шематизам Епархије Бококоторско-дубровачке и спичанске 1906, 45; Саво Накићеновић, Бока-антропогеографска студија СКА, Српски Етнографски Зборник, књ. 20., Београд, 1913, 310; Никодим Милаш, Православна Далмација, Београд, 1989, 382/репринт; Горан Комар, Двије читуље из Архива манастира Савина, Трибунија 10, Требине, 2003, 121; Г. Комар, Херцеговске знаменитости, књ. 1, Херцег Нови, 2006, 118; Г. Комар, Митрополити Саватије и Стефан Љубибратићи и њихово доба. Приморска епископија и митрополија (1653-1762), Херцег Нови, 2009.

ПРОТОЈЕРЕЈ СТЕВАН ДИМИТРИЈЕВИЋ (1866–1953)

ПРОТОЈЕРЕЈ-СТАВРОФОР ХАЦИ ДРАГАН КРУШИЋ

УЧИТЕЉ ПЕТОРИЦЕ СРПСКИХ ПАТРИЈАРАХА

Проту Стевана Димитријевића, мисионара и народног просветитеља, звали су анђелом Божијим за јужну Србију. Био је један од најугледнијих свештеника СПЦ и професор петорици српских патријараха. Одликовали су га и Обреновићи и Карађорђевићи, а онда је постао још један заборављени ум Србије.

Протекло је 150 година од када се у српском Алексинцу родио овај неуморни еванђелски посленик и 63 године од његовог блаженог упокојења, а прота Стеван скоро да је отишао у заборав. Осим Техничке школе у Алексинцу, чија је зграда и подигнута на његовом имању, о проти Стевану Димитријевићу данас се врло мало зна.

Захваљујући Зорици Пелеш, књижевници из Београда која већ годинама истрајно скида прашину са његовог лика и дјела, прота се по други пут јавља међу Србима. Упорно, полако и стрпљиво, баш какав је отприлике био и животни пут Стевана Димитријевића.

– Наш однос према заслужним прецима је уједно и јасна порука будућим покољенима. – Ако их препустимо забораву, ако покажемо да нам њихов труд и самоодрицање не значе ништа, разумљиво је да ће се тако и наши потомци односити према нама. Уосталом, последице опште кризе друштвених и моралних вриједности, на неки начин, увелико осјећамо: живимо у времену самољубља, себичлука и безосјећајности, а ријетке примјере индивидуалног труда и самопријегора у општем интересу, често минимизирамо и изврћемо подсмјеху.

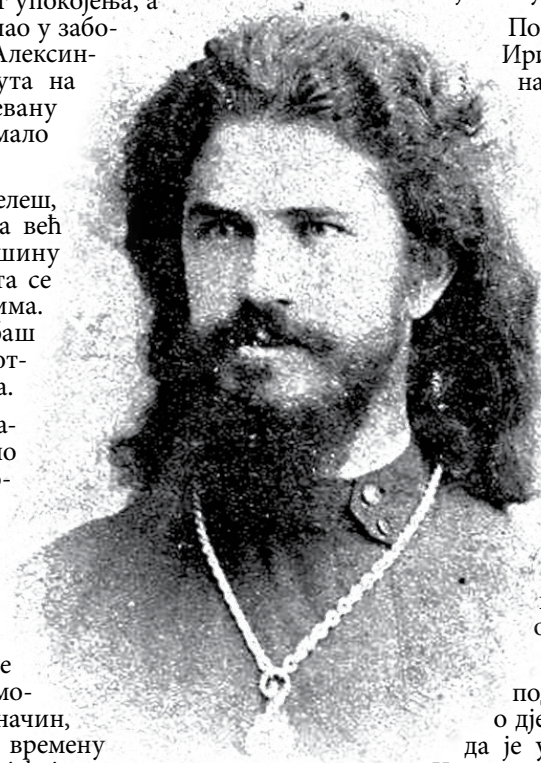
Прота Стеван Димитријевић рођен је у Алексинцу 1866. Богословију је завршио у Београду 1887, а десетак

година касније и Духовну академију у Кијеву. Био је професор у Скопљу и Солуну, ректор Призренске богословије и први декан Богословског факултета у Београду, гдје је предавао историју. Остаје упамћен као предавач двојице светитеља Православне Цркве – Јовану Шангајском и Николају епископу жичком и охридском. Између осталих и четворици српских патријарха: Варнави Росићу, Гаврилу Дожићу, Герману Ђорићу и Павлу Стојчевићу.

Последњем, актуелном поглавару СПЦ Иринеју Гавриловићу био је испитивач на матури.

Указом краља Грчке добио је титулу почасног доктора Универзитета у Атини, а 1936. и почасног доктора теологије и члана Историјског института Српске академије наука и уметности. За вријеме службовања у Солуну, Скопљу и Призрену сакупио је више од 600 рукописних и штампаних књига Србуља, које је поклатио Народној библиотеци у Београду. Историјску грађу, коју је сакупљао на Светој гори, руским архивама и библиотекама, објавио је у „Споменику Српске краљевске академије“ почетком прошлог вијека. Поклатио је имање у Алексинцу да би се на њему подигла зграда Техничке школе, која од 2004. званично носи његово име. Умро је у Београду 24. новембра 1953.

– Све су ово сувопарни биографски подаци који мало или нимало не говоре о дјелу овог великана. – Мање је познато да је управо захваљујући проти Стевану, Хиландар спасен и сачуван у окриљу Српске православне цркве, да је живио и радио на подручју јужне Србије још у вријеме када је била у саставу Османске империје, као и то да је због свог родољубља платио највећу цијену коју један родитељ може да доживи – Бугари су му отровали кћерку.

Стеван Димитријевић радио је као референт за хиландарска питања од 1905. до новембра 1911, у периоду који се сматра једним од најкритичнијих за опстанак српског манастира на Атосу. У то вријеме, осим Срба у Хиландару је био и велики број Бугара, Руса и Влаха, који су све чинили да га отргну из окриља СПЦ.

Владао је стање слично оном које смо касније видјели на Косову. Срби су одлазили са Хиландара, а њихово мјесто заузимали су Власи и Бугари. На руку им је ишла не само слаба заинтересованост српске државе већ и могућност да потпуно некажњено износе све што им је пало под руку. За свега неколико година, од једног од најбогатијих манастира Хиландар је стигао до просјачког штапа. Управо захваљујући проти Димитријевићу, који је о свему упорно и истрајно писао надлежним властима, српска држава се пренула и ствари довела у ред. Уосталом, и посјета краља Петра Првог Карађорђевића Светој гори 1910. била је резултат његове борбе да се сачува Хиландар.

Димитријевић је дошавши на мјесто ректора Богословије у Призрен у највећој тајности припремао тамошњи народ за коначно ослобођење од Турака. С крстом и требником у рукама ширио је ријеч Господњу, али и револуционарне идеје које ће до пуног изражаја доћи тек почетком Балканских ратова. Знао је, међутим, да за коначно ослобођење од Османлија неће бити довољна само молитва Богу већ и оружје до кога није било лако стићи. У овом крају се и данас присјећају

начина на који се прота довијао да га обезбиједи.

Прота је оружје из Србије преносио на Косово у мртвачким сандуцима. Са групом повјерљивих људи организовао је лажне сахране, покојнике је наводно преузимао на граници краљевине Србије и „сахрањивао“ их широм Косова и Метохије. Уз сваки ковчег ишла је и једна нарикача да достојно испрати „преминулог“. Турци, који су гајили велико поштовање према православном свештенику, нису могли ни да наслуте да су ти сандуци били пуни оружја и муниције. И тек када је куцнуо час за коначно ослобођење, сандуци су откопавани, а оружје дјељено народу.

Свој патриотизам и родољубље Димитријевић је платио на најгори могући начин. У тренутку када су га у Првом свјетском рату заробили Бугари и отјерали у логор, његова јединица Десанка Димитријевић напрасно је преминула. По свему судећи Бугари су је отровали како би и на тај начин задали бол непокорном оцу. Знали су колико је био поносан на своју мезимицу, која је дипломирала на Француском лицеју у Солуну и Учитељској школи у Скопљу, перфектно говорила француски, њемачки, грчки и руски језик, свирала на разним инструментима, понајвише на клавиру.

И поред огромног бола, прота није клонуо духом. О боравку у логору и мучењу српских заточеника од стране Бугара оставиће вриједна свједочанства, а своју последњу успомену на кћерку, њен клавиру, као и све друго што је имао поклониће Музичкој академији у Београду.

Након повратка из логора прота је најприје отишао у Скопље да изврши попис страдалог српског свештенства и учитеља чиме је, поред извјештаја др Арчибалда Рајса, оставио још једно тужно свједочење о страдању народа од стране Бугара. У Архиву САНУ, у његовој заоставштини, постоји обимна

грађа о страдању свештенства из свих крајева земље, али и све оно што је видио и доживио током свог последијератног боравка у Русији.

Прота се затекао у Русији током највеће глади која је захватила ту земљу, а помоћ коју је прикупио у земљи допринијела је да га тамо и данас сматрају светитељем. Из Београда је кренуо 16. јуна 1923, да би преко Букурешта и Браиле стигао у Цариград. Ту је преузео помоћ нашег народа у храни, љековима, одјећи и обући, смјештеној у 53 вагона, одакле ју је пребацио лађом. Глад је највише бјеснила у Одеској губернији, у којој је прота пуних девет мјесеци лично ишао од једног до другог мјеста и дијелио помоћ.

Прота се дружио са пјесником Миланом Ракићем, Миком Петровићем Аласом, Милутином Миланковићем, генетичаром Иваном Владимировићем Мичурином, али и многим другим великанима свога доба. Изузетно је цијенио вриједне и пожртвоване људе и дивио се свима који су имали нове идеје. Пошто је био велики воћар, веома га је занимало укрштање разних воћака и био одушевљен када је упознао Мичурина, који је селекцијом воћки добијао нове сорте различитих особина. Примјењујући његова искуства, у свом воћњаку у Алексинцу, који ће поклонити Учитељској школи, први је засадио младице патуљасте јабуке, које ће се доцније проширити широм земље.

Наравно, све ово су ситнице, мали детаљи у ниски бисера једног дугог, плодносног живота какав је био животни пут Стеве Димитријевића.

О његовом животном путу и дјелању на Њиви Господњој су писали и оставили живо свједочанство: Св. владика Николај (Велимировић), двојица патријараха српских Варнава (Росић) и Гаврило (Дожин), књижевник Петар Кочић, Ж. Маринковић, претојерей Душан Дачић и руски конзул у Скопљу Бељајев.

Проту Стевана Димитријевића је његов ученик Свети владика Николај (Велимировић) назвао „Анђеол Божији за Јужну Србију“.

Његов научни, црквено-просвјетни и мисионарски рад на Богословском факултету СПЦ-е, чији је прота био утемељивач и први ректор окарактерисао је ријечима да је прота био „душа и дух и ум тог факултета“.

Патријарх српски Варнава (Росић), је овако писао свом професору: „Као поглавар Српске цркве, у име исте, изјављујем своју искрену радост што служите нашој Цркви као дика и понос

својим узорним животом и преданошћу светосавскоме аманету. Лично сам гајио према Вама искрено поштовање и дивљење. Ово датира још од оних дана мога школовања у Призренској Богословско–учитељској школи када сте Ви били ректор и професор исте школе. Од тада па све до данас свагда сам имао пред очима Ваш примерен живот и неуморну делатност у нашем црквено-народном и просветно-културном животу. На основу свега овога срећан сам што као Ваш ученик могу и на овом положају уверити Вас у моју свагдашњу оданост молећи се Богу за Ваше крепко здравље и да продужи лета Вашег живота на радост свих нас, а на славу наше свете Цркве и народа.

Ваш топли молитвеник у Господу и одани Вам Патријарх Варнава.“

Други Протин ученик из Призренске Богословско-учитељске школе, патријарх српски Гаврило (Дожић) је такође за свог професора имао само ријечи хвале и дивљења: „То је прави апостол, највећи и најзаслужнији трубеник у Цркви нашој. Он је као свећа горео на својој дужности и сагоревао ревношћу за добро Цркве и свога народа. Служећи Цркви и народу, он заборавља себе и своје интересе и ове је увек подређивао општим. У својој жељи и ревности да у Цркви и држави нашој буде све најбоље, он често многе критикује, међу овима и мене, чујем ја то, дође ми до ушију – Али нити ја нити ико други, који га познајемо, не љутимо се на његове критике, зато што знамо да су оне увек добронамерне и често оправдане. Нема човека који би нашој Цркви и држави више добра желео и за то све жртвовао, од њега. Он је прави апостол“.

Наш велики књижевник Петар Кочић, коме је прота Стеван био директор у Српској гимназији у Скопљу, у турско вријеме, много је волио проту Стева и био задивљен његовим радом: „Да се ова наша установа, просвјетно модерно усаврши, на томе је неуморно радио и ради г. Стево Димитријевић, човек који је својом тврдом вјером Завјетне мисли и својим патриотским досадашњим ра-

дом с ону страну Качаника толико учинио да је у очима тамошњег нашег народа постао као неки светац, као загоњетна, митска личност“.

Ж. Маринковић је за проту рекао да је лично „на старозавјетне пророке и имао је дјечију незлобивост“.

Протојереј Душан Дачић је записао да је прота био „жива енциклопедија на ногама“.

Руски конзул у Скопљу Бељајев у свом извјештају написао је о нашем вриједном проту Стеву: „Протојереј Стеван Димитријевић без сваке сумње један је од најистакнутијих у младом покољењу Срба руских васпитаника. Завршио је Београдску богословију, а затим Кијевску духовну академију. У току четири године био је ректор Призренске богословије, а сада је директор Српске гимназије у Скопљу... Протојереј Стеван је најпопуларнији од свих српских националних радника у Старој Србији и Македонији...“

На протином путу било је и много спотицања, невоља и несрећа, али и злобе и пакости од стране оних које је често, без длаке на језику, прозивао и опомињао да свој лични интерес не стављају испред општег и народног. Нажалост, ни савременици ни потомци му се нијесу одужили на прави начин, а најмање што можемо да учинимо је да му име отргнемо од заборавља.

Литература:

Гардашевић, Благота, „Био-библиографија Ст. Димитријевића“, Богословље-Споменица, Београд, 1982.

Дурковић-Јакшић, др Љубомир, „Стеван Димитријевић – Енциклопедија Југославије“, Југословенског лексикографског завода, Загреб, (3 том Црн-Ђ), 1984.

Пелеш, Зорица, Прота Стеван Димитријевић „Анђео Божији за Јужну Србију“ Предзгорје, Београд, 2002.

ПОСЈЕТА РУСИЈИ

Кирило је упутио срдачне поздраве Патријарху српском Г. Иринеју и пастви Српске православне цркве.

Учесници турнира су током екскурзије посетили Кремљ, Храм Христа Спаситеља, Светотројицку-Сергијеву лавру и присуствовали бденију у Московској духовној академији.

На позив организатора „Шестог дјечјег турнира у руском хокеју“, с благословом Патријарха Московског и све Русије Г. Кирила, дјеца из Никшића, предвођени свештеницима боравили су у Москви од 26-29. фебруара 2016.

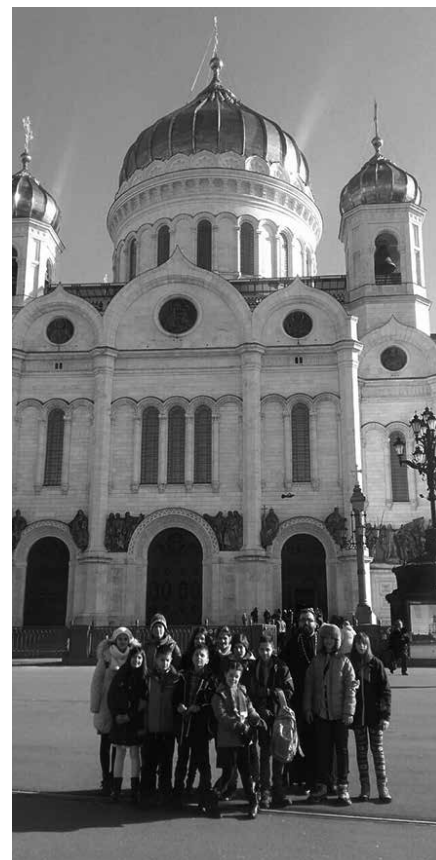
Претходно је на сами дан поласка у никшићком Саборном храму служен молебан, којим је призивана Божија милост и благодат за пут у руску престоницу.

На церемонији отварања финалног дијела турнира у руском хокеју, 26. фебруара, на Црвеном тргу у Москви, су присуствовали Свјатјејши патријарх Московски и све Русије Г. Кирил и предсједник Федерације руског хокеја (ФХМР) Б. И. Скриник.

Предстојатељ Руске цркве обратио се пригодним словом учесницима турнира, пожеливши им успјех у надметању, да постану истински спортисти који у срцу чувају вјеру, љубав према Отаџбини, поштовање једни према другима.

Благословом Његове светости, сви учесници су добили пригодне поклоне.

Церемонији је присуствовао као почасни гост Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије. Његова светост Патријарх руски се задржао у кратком разговору са владиком Јоаникијем, који му је уручио пригодан поклон. Са своје стране Патријарх московски и све Русије Г.

СВЕТА АРХИЈЕРЕЈСКА ЛИТУРГИЈА У МОСКВИ

У недјељу 28. фебруара 2016. о празнику Светог апостола Онисима и Преподобног Јевсевија Пустињака, Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије и Његово

преосвештенство Епископ моравички Г. Антоније, старјешина Српског подворја у Москви, служили су Свету Архиепископску Литургију у Подворју Српске православне цркве у Москви.

Литургији су присуствовали и дјеца из Никшића који су учествовали на отварању Шестих дјечјих игара у руском хокеју, на позив организатора и са благословом Патријарха Московског и све Русије Г. Кирила.

ПОСЈЕТА СОЛОВЈЕЦКОМ АРХИПЕЛАГУ

Његово преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије је, по благослову Његове Светости патријарха Московског и све Русије Г. Кирила посетио ставропигијални Светопреображењски Соловјецки манастир, гдје је у уторак 1. марта 2016, на празник Светог великомученика Теодора Тирона, служио Свету Архиепископску Литургију, уз саслужење свештенмонаштва ове свете обитељи.

Приликом ове посјете Епископ Јоаникије се сусрео са архимандритом Порфиријем, намјесником свете Соловјецке обитељи, који га је упознао са прошлошћу овог манастира, са освртом на садашње стање и искушења која доноси савремено доба.

Посебно је архимандрит Порфирије упознао владика Јоаникија са значајним историјским знаменитостима Соловјецког краја, нарочито за вријеме након Октобарске револуције, када су овдје мученички скончали многи архиепископи, свештенослужитељи и мирјани, у крви исповиједивши вјеру у незалазно Царство Христово.

СЈЕЋАЊЕ НА ПЈЕСНИКА МОМИРА ВОЈВОДИЋА (1939–2014)

ДР БУДИМИР АЛЕКСИЋ

Поводом двогодишњице пресељења у вјечност Момира Војводића, српског пјесничког барда, уносимо срдчане молитве за покој и спасење његове племените душе, благодарећи Господу што смо га имали у нашим редовима. Прије двије године, после 75 година земаљског живота напустио је овај свијет велики српски пјесник Момир Војводић. Отишао је у бољи и љепши свијет ненадмашни усмени бесједник, бритки полемичар, префињени књижевни критичар и антологичар, истакнути публициста. Преселио се у Небеску Србију национални прегалац који је читав свој живот посветио борби за истину о свом српском народу и за његова права у Црној Гори. Придружио се плејади својих славних предака потомак морачког војводе Мине Радуловог Радовића – коме се одужио бројним пјесмама из свог грандиозног пјесмотвора. Починуо је поред древног крстатог дуба старог хиљаду година на гробљу Дубље у селу Убалац, у својој завичајној Горњој Морачи, пјесник-хроничар свога завичаја за кога је легендарни професор Рашко Димитријевић рекао да је „мало који песник опевао свој крај као Момир Војводић своју Морачу“.

Живот Момира Војводића представља седамдесет пет година српске историје у којој је он живо учествовао са свим својим жаром, са својим богатим умом, и са свом својом богатом енергијом. Рођен у Поношевцу код Ђаковице (1939), у мученичкој српској Метохији, са двије и по године морао је да бјежи са свога огњишта пред помамом арнаутских паликућа који су на крилима нацистичког окупатора кренули да затиру сваки траг српског постојања на тој светој српској земљи. У књизи Ребра Проклетија објавио је сјећање своје мајке Милке о изгону са родног огњишта 1941, на које се након завршетка рата нијесу могли вратити јер је комунистичка власт 1945. донијела закон о забрани повратка протјераним Србима у Метохију, Македонију и на Косово, и тако дала легитимитет великоалбанском пројекту геноцида над српским народом.

Овај метохијски погорелац и пјесник косовског завјета никада није заборавио своју родну Метохију; о њој је пјевао, у мислима јој се враћао, ново страдање Срба у њој болно доживљавао, па је у поменутој књизи (Ребра Проклетија) 2005. записао да шездесет три Васкрса васкрсава „у жељама родно огњиште у Метохији,

које данас Буш и Бијела кућа поклањају Арнаутима за доларе“.

За вријеме послеријатне комунистичке тираније и деспотије континуирано се могао чути Војводићев интелектуални и људски глас протеста против титоистичке политике затирања српског националног осјећања и идентитета. Био је један од малобројних интелектуалаца у Црној Гори који су седамдесетих година прошлог вијека јавно осуђивали рушење капеле Светог Петра Цетињског на Ловћену и Његошевог гроба у њој. Овој теми Војводић је посветио читаву збирку пјесама – Усјековање Ловћена, која представља хронику једног срамног времена и тужбалицу над нашим националним болом и суновратом.

Осамдесетих година прошлог вијека Војводић је био потписник свих петиција српских интелектуалаца упућених државним органима Србије и Југославије са захтјевом да се заустави терор арнаутских зулумћара над Србима на Косову и Метохији. Наше свето и великомученичко Косово, рана његовог великог срца, било је његова опсесивна тема и трајно духовно упориште у његовом животу. Косово је било умјетничка основица из које су потекли Војводићеви многобројни рефлексивни и патриотски стихови окупљени у више његових књига: Ребра Проклетија, Излазак Чарнојевића, Божурова царство, Жртвено поље – бој на Косову. Тој теми Војводић је посветио и антологију Жртвено поље Косово, зборник пјесама (1389–1989) о Косову, насталих током шест вјекова.

Изузетан лирски и епски пјесник, Момир Војводић је објавио четрдесет збирки поезије и приредио двије антологије. Осим тога, био је бриљантан преводилац са руског језика; превео је Јесењинове Поеме и пјесме, Љермонтовљев Демон, као и бројне пјесме Пушкинове, Пастернака, Ахматове, Блока, Бродског, Ахматуљине, Сергеја Главјука и других руских пјесника. Са словеначкога је превео Прешернов Сонетни вијенац. Имајући све то у виду, можемо са сигурношћу тврдити да су у нашем роду ријетки књижевници, и уопште интелектуалци, који су се са толико креативности и стваралачке енергије у кратким временским размацима јављали новим књигама. Продукти његове стихотворбене креативности улазили су и у најизбирљивије антологијске изборе. Дуг је, дакле, попис Војводићевих

збирки и издања, као што је био релативно дуг и вијек његовог стваралаштва. За читаво то вријеме он је показао и доказао да је био прије свега пјесник. Пјесма му је била толико прирасла срцу да му је готово сама од себе текла. Читајући његову поезију: начин писања, инспирацију, мотиве и техничку вјештину, добија се утисак да је он стално живио са својом пјесмом; с њом се обраћао себи и свијету, преко ње комуницирао са собом и својом околином, у њој размишљао и саосјећао, с њом се молио и живио.

Војводић је био снажно утемељен у десетерачком епосу и косовском етосу, иако је живио и стварао у времену у коме те вриједности нијесу биле на цијени. Његово епско стваралаштво вриједно је прије свега по познавању, разумијевању и доживљавању епског амбијента и витешког доба, али исто тако и по истанчаном језичком осјећању и оригиналном пјесничком изразу. Његове епске пјесме, осим што пружају задовољство читања, неминовно провоцирају на размишљање о тешком, мученичком, али славном добу српске историје када су се наши преци борили за ослобођење и уједињење Српства, полажући на олтар отаџбине своју најбољу дјецу. Читав комплекс Војводићеве поетике је занос према врлинама и вриједностима тог витешког доба, и борба да се оне, у овим „поремећеним временима“, одрже и наставе. Његове десетерачке пјесме су рјечите и снажне, јер су никле у срцу које је било надахнуто најзначајнијим догађајима и личностима из наше националне историје. Војводић је знао да посматра звјездано небо поред морачког манастира и да послуша било прадавних корака и коњаника, снагу и величину жртава, љепоту српских крсташ-барјака и милосрдје пјесама које су испјевали вјекови наше борбе, ропства и слободе.

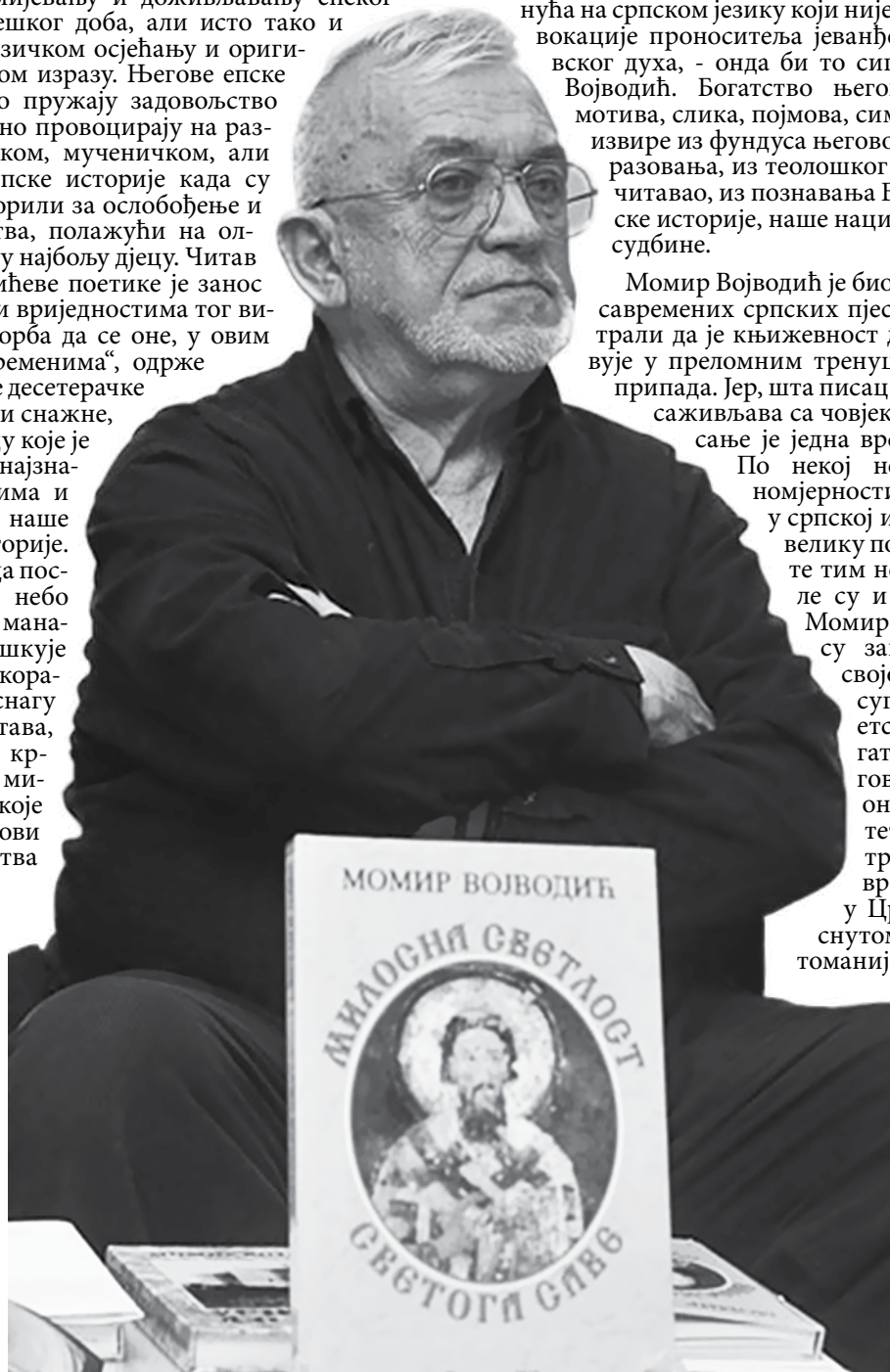
Војводићеве родољубље и приврженост српском националном бићу, његово православно, оданост Српској православној цркви, као и његова поетска креативност, посебно су дошли до изражаја у пјесмама са светосавским мотивима. Наиме, након Другог свјетског

рата, када су ратне теме и социјални мотиви били најчешћа преокупација овдашњих књижевника, ријетки су били пјесници из Црне Горе који су се оглашавали пјесмама посвећеним Светом Сави. Први од њих је био управо Момир Војводић. Зато ће његове пјесме које се односе на Светог Саву остати забиљежене не само по значајним естетским дометима него и по продору у тематске просторе у које пјесници из Црне Горе читаве двије и по деценије после Другог свјетског рата нијесу залазили. Евидентно је, дакле, да су у обимном, разноврсном и вриједном књижевном стварању Момира Војводића, у коме је с правом стекао славу савременог српског пјесничког барда, нашле мјесто све велике теме српске националне историје и духовности. Када бисмо тражили писца хришћанског, православног надахнућа на српском језику који није одустајао од своје вокације проносиоца јеванђељског и светосавског духа, - онда би то сигурно био Момир Војводић. Богатство његових религиозних мотива, слика, појмова, симбола и реквизита извире из фондуса његовог религиозног образовања, из теолошког штива које је ишчитавао, из познавања Библије, хришћанске историје, наше националне историје и судбине.

Момир Војводић је био један од ријетких савремених српских пјесника који су сматрали да је књижевност дужна да саучествује у преломним тренуцима народа коме припада. Јер, шта писац да чини него да се саживљава са човјеком који пати? Писање је једна врста састрадавања.

По некој недокучивој закономјерности, велике несреће у српској историји рађале су велику поезију. Подстакнуте тим несрећама, настајале су и пјесничке књиге Момира Војводића, које су заиста изузетне: и својом тематиком, и сугестивношћу поетских слика, и богатством израза. Његове књиге имају све оне вриједности, естетске и етичке, које треба нудити савременом читаоцу у Црној Гори, притиснутом дукљанском митоманијом и антисрпском црногорском идеологијом.

Војводићева језичка и пјесничка грађевина, његов пјеснички универзум, представља заправо својеврсну синтезу његошевог, динарског српства. У средини у којој је после Другог

свјетског рата било тешко, скоро забрањено, бити Србин, у Црној Гори, Војводић – слиједећи трагове големог духовног богатства српског народа са простора данашње Црне Горе – остварује кроз своје књижевно дјело синтезу свеукупног књижевног наслеђа српских средњовјековних земаља Зете, Рашке и Захумља до турске окупације, српске средњовјековне писане књижевности и књижевног стваралаштва епохе Петровића Његоша. Посвећен завичају, народној традицији и православној хришћанској вјери, Момир Војводић је пјеснички надахнуто промишљао судбину и мартирологију српског народа у 20. вијеку.

Ниједан српски пјесник није тако свеобухватно и умјетнички успјело опјевао етноцид над српским народом у Црној Гори у другој половини прошлог и током прве деценије овог вијека, као Момир Војводић. Поменили смо да је збирку пјесама Усјековање Ловћена Војводић посветио рушењу цркве Светог Петра Цетињског на Ловћену, у којој су били сахрањени земни остаци митрополита Петра Другог Петровића Његоша, када је отпочео процес радикалног обрачуна са историјом, предањем и памћењем српског народа на овом простору, али истовремено и процес систематског обесправљивања Срба у Црној Гори. Свјестан чињенице да је и тадашња комунистичка и каснија посткомунистичка (и данас актуелна) власт предано радила против српских националних интереса, константно задајући српском народу тешке ударце са страховитим историјским последицама, Војводић је непрестано истицао да ни аустроугарска окупација у Првом, нити италијанска у Другом свјетском рату нијесу српском народу у Црној Гори нанијеле толико зла – колико та власт. Јер, оно што није пошло за руком страним окупаторима овог простора, – да укину име српском језику, на коме је настало Његошево бесмртно дјело, да укину ћирилично писмо, којим је Његош писао, да спроведу апартхејд над народом коме је Његош припадао – пошло је за руком тој власти. Том лингвоциду и духовном геноциду над српским народом у Црној Гори, Момир Војводић је посветио збирку пјесама насловљену Самодржа језика српскога (2005).

О настојањима Ватикана и великохрватске политике да се ловћенско донебесје поунијати и расрби, Војводић расправља у књизи Амерички арнаутлук (2000), са поднасловом Погледи с Ловћена и Проклетија, сачињеној од полемички интонираних текстова објављених у периоду од 1997. до 2000. када је „амерички арнаутлук“ постао доминантна политичка концепција антисрпског црногорског режима Мила Ђукановића. Војводић, као хришћански интелектуалац – иако је анализирао најпрљавије и најзлокобније појаве у историји Црне Горе и цијелог српског народа – није губио наду. Он је био оптимиста који је вјеровао „у српско опстанство“ уз помоћ Светог Саве и Светог Петра Цетињског, чије су му – како каже – „стопе свијетљеле при сваком погледу с Ловћена и Проклетија“.

Дубоко свјестан да је света обавеза свакога родољуба да испуни дужност према отаџбини и своме роду, Момир Војводић је сав свој релативно дуги и свакако плодни живот посветио Српству, за њега се борио, због њега патио, и њему остао вјеран до последњег свога даха. У овом времену српских клонућа и падова, истичемо појаву овог Човјека који је прошао свој живот свијетла образа. Зато је Момир Војводић заслужио поштовање својих савременика. У њему су и противници поштовали часног противника. Као национални прегалац у најбољем значењу тог израза он је претрпио много, али никада није посумњао у српске националне и државотворне идеале, увијек уздигнутог чела и чисте савјести, у дубоком увјерењу да испуњава своју свету патриотску дужност. У свом животу увијек је знао да сачува људско достојанство, што није лако јавноме раднику у овим мутним временима општих поремећаја моралних вриједности. Тешко да бисмо нашли послеријатног српског пјесника који би са више права могао казивати онај познати Шантићев стих: Мене све ране мога рода боле, од Момира Војводића. Зато му је у потпуности пристајао епитет народног пјесника и монаха српскога језика. Војводићевим одласком у бољи и љепши свијет српска литература и култура је изгубила много више него што нам у овом тренутку изгледа.

ЖИВОТ МИСЛИ

МИЛУТИН МИЋОВИЋ

Боље ми је овамно, него тамо. Кад сам овамо, ближе ми је и то отамо. Оно што ваља, постаје ми ближе, постаје ја, а оно што не ваља, ишчезава. Добро ми је бити овдје, јер дух који ме води кроз шуме и градове, кроз јаме и пећине, овдје ме уводи у раскош, у раскош постојања, и, свјетлости.

Нијесам то ја, и најбоље ми је кад се моје ја потпуно претвара и раствара, и као постаје свеприсутно и непостојеће, као неки ваздух. Кога, ипак неко, не знамо ко, удише.

Овај фрагмент узех из једног старог житија, које сам читао на старословенском језику, и по чему, то ми се свидје? Као да је писано о неком кога сам ја некад познавао? Као да је говорило о мени који сам живио некад прије него сам се родио?

У човјеку се нешто промијени, ако се премјести неких три хиљаде километара од свог старог бораишта. Више је то ствар космологије, него географије. Нека мјеста су предодређена за тајне космолошке ударе. Ствар је у томе, што се ништа не промијени, а све се промијени. Рецимо, све остаје исто, само се појача свјетлост. Па видиш што прије нијеси видио. И оно што си прије видио, сад видиш много јасније. И кад нешто одједном видиш много јасније него прије, то више није исто. То је исто, али ти га сад боље видиш, и оно је за тебе сад сасвим нешто другачије од онога што је прије било. Оно је сад тек оно што је?

Но то би могао и за тебе рећи, драги читаоче – ако се твој поглед тако одједном изоштри, да сваку ствар, па и мисао сад видиш јаче, безмало нормално освијетљену. Да, сад си и ти постао други човјек. Постајући још дубље онај који си.

Наравно, све ово што пишем, - преписујем. Што не бих преписивао, кад ми се само нуди. Ово није било прије написано, али је било. Долази ми просто, као електронском поштом. Ма електронска пошта је много примитивна у односу на пошту коју ја овдје користим. Само пожелим да ми нешто дође, - и оно дође. Не дође ми то што пожелим, јер ја ништа одређено и конкретно не пожелим, само пожелим да се што више тог чуда улије у мене. И улије се баш оно што је најбоље за мене да се улије. Та, животворна вода, небеска струја, сазнајни удар, експлозивно средство, поток радости, итд. Дакле, то је све то, и опет нешто друго, то јест прво, које се ријечима може лако искомпромитовати.

Сад се чудим људима који сједе и разбијају главу нечим што би требало тобоже да напишу, па да то изгледа добро и интересантно, и проче и проче. Ја сад ништа не мислим, а све се пише само. Тако то долази да више нијесам сам, кад је то са мном. Како, сам, - него сам бескрајан. Како бескрајан, - него сам једна мрвица људска, у коју је ушао пожар.

Да, рецимо, ја сам пожар. Смијем се Декарту, и мало га сажалијевам, који је изрекао ону чувену мисао: *Cogito ergo sum*. Жао ми га је кад помислим на које муке је себе стављао, да би могао рећи да постоји. А, мишљење, још није неки добар знак постојања. Мишљење је припрема за постојање. Мученичка припрема. Мишљење је тек добро кад „ти (не) мислиш“, него се само мисли кроз тебе. Саме мисли мисле своју мисао кроз тебе. Ти си само ту да би им отворио своја врата. Врата се сама отварају, а ти само устајеш, као да отвараш врата. Све се само отвара, и све само устаје. И не мислиш шта мисли мисле, само им дајеш подршку да мисле, и живе. Истина, - врућу подрку. Дајеш им врућину која се теби даје. Као да си неки трансформатор...

И тај проток мисли кроз тебе, текући не знаш откуд, ни како, ни куда. А што то и да мислиш, кад оне то раде. Што би им ти одмагао, као, помажући им?! Па нијеси баш толико луд.

Видим, - никад то није само мисао. То је живот, који није без мисли. Али су мисли потопљене у живот, у воду, у струју, у матицу живота, да оне животу не сметају. Него, живот их носи као да их нема. То су најдубље, најлакше, најтише мисли.

У ширем простору Москве, нијесам видио неко брдо, али је сав простор заталасан. И сами центар Москве је као неки велики талас, на којем стоји Кремљ, и Црвени трг. У том таласу се сударају струје истока и запада. Русија и руски човјек су судар Истока и Запада. С-удар, који су руски човјек, и руска земља, преодољели. И навикли се у том. И постали јачи тим с-ударом.

Да, управо овдје, на московским брежуљцима, нешто ме чекало да ми се каже, да ме удари, да ме дарује неким даром. Под овим пространим небом, које бдије над свим и свем.

Никад се ја нијесам трудио да нешто напишем. Ако нијесам примјетио да се труди то што хоће да се напише, ја га нијесам нагонио. Ако хоће, хоћу и ја. Ако неће, нећу ни ја. Али кад осјетим и кад се добро увјерим, да хоће да се напише, и да ми се каже, - онда сам радосно излазио у сусрет. То јест прочишћавао уши да чујем боље. Да обезбиједим унутрашњу тишину, у којој и тихи и најтиши гласови звуче као громогласна хармонија.

Није ово дошло као награда што сам сад далоко од стијешњене, и скоро прегажене, и скоро не дишуће Црне Горе, - него што је се изнутра ослобађам.

СМРТ И ВАСКРС ВЕЛИКЕ

ДАМЈАН ЂУЛАФИЋ

БРАНКО М. ПАУНОВИЋ, „ВЕЛИКА – ВЕЛИКА ПО ВЈЕКОВНОЈ ПАТЊИ“, АП „ПРИНТ“ ПОДГОРИЦА, НВО „ВЕЛИЧКА КАПЕТАНИЈА“ ВЕЛИКА, ПОДГОРИЦА 2015, 810 СТРАНА

„РАСТАО САМ УЗ СКРИВЕНЕ НЕМИРЕ НАЈБЛИЖИХ, ПРИГУШЕНЕ ЈЕЦАЈЕ МАЈКИ, СЕСТАРА...“ (СТР. 7)

Значај пионирских научних (и иних) по- духвата је у томе што нам указују на оно што је пропуштено да се, у одређеним областима, учини и што нам нуде путоказ за даља исправна прегнућа. Таквог је значаја, по суду аутора ових редака, и књига Бранка М. Пауновића, дугогодишњег косовско-метохијског педагога и професора, који је својом књигом показао колику је, заправо, деценијама зјапећу, рупу попунио у српској историографији, и то књигом о Велици, знаменитој по много чему, али најгласовитијој по „вјековној патњи“, коју носи већ столећима, а што је и поднаслов потресног документа, од завидних 810 страница, којем је „кумовао“, како из Предговора књиге сазнајемо, Високопреосвећени Митрополит Црногорско-приморски др Амфилохије.

Књига, објављена с благословом Његове Светости Патријарха Српског Г. Иринеја, је конципирана из седам, по много чему засебних, поглавља, којима претходи пригодан Предговор: Велика кроз повијест; О злочинцима; Покољ у Велици 28. јула 1944. – Величка трагедија; Свједочења; Историја цркве у Велици; Изградња цркве светих Кирика и Јулите; и Љетопис обиљежавања 28. јула код цркве Свети Кирик и Јулита у Велици. На крају књиге могу се прочитати рецензије (од којих бисмо, ипак, издвојили рецензију знаменитог новинара и публицисте Буда Симоновића), као и наћи подаци о аутору књиге, литературе коју је користио, изворима на којима је темељио свој рад, новине, часописи и фотоархиве.

Аутор је свој рад започео, методолошки спретно и оправдано, с макро плана, пружајући нам корисне и неопходне податке о историји Велике (као топонима, књижевног и етно-географског појма), засноване на релевантној литератури и с позивом на реномиране ауторе, који су Васојевиће и Велику држали на свом научно-истраживачком просценијуму,¹ сводећи своја казивања до суштине која му је била главни мотив и најснажнији покретач у научном и публицистичком раду, а то је злочин којем су Велика и њено становништво подвргнути 28. јула 1944. Тај дедуктивни мисаони и истраживачки ход користан је вишеструко читаоцу, јер омогућава да се објективније и сликовитије сагледа туга и патња коју је народ ових крајева претрпио.

У првом дијелу књиге, насловљеном Велика кроз повијест, аутор нас упознаје са кратком историјом Велике, њеног становништва, географским и етнографским одликама. Ово поглавље је врло историчан дио књиге, јер, фундаирајући своје закључке на до сада објављеној и провјереној књижевности, пише о прошлости Велике држећи се поузданих историјских извора, па тако читалац може сазнати да се Велика први пут помиње у Светостефанској хрисовуљи 1313–1316, док се, нешто касније, спомиње и у Дечанској хрисовуљи, што оправдава и њен назив, који је словенског поријекла. Аутор прихвата став академика Миомира Дашића да су насеља у Горњем Полимљу, формирана доласком Словена, добила словенска имена, која су и касније, прошавши отоманско окупаторство и владавину, задржана. Током XV вијека Велику, као топоним,

¹ М. Дашић, М. Цемовић, Р. Вешовић, А. Јовићевић и др.

препознао је и Скадарски дефтер из 1485. Како је територија данашње Велике била, према „најстаријим документима“, манастирски посјед, то је јасно зашто се помиње у двијема српским хрисовулама и што је њено становништво кроз сва времена било православно, па, чак, и када је концем XVII вијека исељена, захваћена Првом великом сеобом Срба под патријархом Арсенијем III Чарнојевићем, том, по ријечима Митрополита Амфилохија изговореним на камену манастира Шудикове, код Берана, „великом бжежанијом“. Тада су, према ријечима аутора, у Велици остале „само двије породице, односно братства Живаљевићи и Петровићи“, која и данас, поред осталих, насељавају Велику. Већ у том првом дијелу књиге назире се полемички тон аутора, јер мјеста која проналази код других аутора и, у до сада необјављених, извора, и којима поткрјељује своје тврдње, наглашава, оштро и бескомпромисно критикује и отклања нетачности, па тако већ у првом дијелу књиге упознаје читаоца да данашња црква Светих Кирика и Јулите, о којој пише у посљедњим поглављима, није самоникли објекат, већ да је она, вјероватно, васкрсли објекат старе хришћанске богомоље, цркве. „С лијеве стране код Вукадинова Потока налази се мјесто 'Хотско гробље'. Не зна се откуда то име; ту се види нека развалина, по чему се рачуна да је ту у старо доба била црква, можда црква старих Величана, која је иза пресељења запустјела.“² Да је Велика увијек била оаза православља, васојевићки *antemurale christianitatis*, свједочи и податак да у дефтеру Скадарског санџака из 1582–1583. нема, на спомен Велике, забиљеженог муслиманског становништва, већ да Велику насељава „49 кућа српског становништва“.³ Да су „љути Величани“ људи гранитног лика и карактера препознао је и црногорски књаз Данило, када је 1857, по Радославу Јагошу Вешовићу, аутору познате етно-географске студије о Васојевићима, или 1858, по М. Дашићу, на које изворе се Пауновић позива, Велици дао статус једне од седам капетанија.

Задивљујуће је у каквим социјалним, политичким и економским неусловима, и под каквом перманентном, милитантном, пресијом су Величани отворили прву школу 1864. Зулум Али-бега Гусињског и данас је мотив народних пјесама у овим крајевима, али су то и жртве које су Величани поднијели бранећи слободу. Но, година 1878, осим независности и међународног признања Црне Горе, није донијела мир Велици и Величанима, јер није донијела мир ни српском народу. Већ Први балкански рат 1912. је анимирао Васојевиће, па тиме и Величане у оквиру Горњовасојевићке бригаде, под командом Костадиана Микића. Аутор даје детаљне податке о страдањима и јунаштву Величана у Првом балканском и у Првом свјетском рату, наводећи списак насилно уопшних војника, уз године старости, датум смрти и број гробног мјеста. И многе Величане је прогутао злогласни логор Нађемеђер. Али Величанима је храброст наградио југословенски краљ, „ујединитељ“, Александар I Карађорђевић, указом донесеним на Видовдан 1926.

Страдање Велике у Другом свјетском рату стојерни је мотив ове књиге, али њу у првом поглављу аутор наводи у склопу страдања Величана кроз историју, уз-

гредно, остављајући ту тему за обраду у посебном поглављу, закључујући да је, „према историјским подацима, Велика до темеља спаљена и 1825, 1835, 1844, 1859, 1866, 1912, 1915, 1941, 1943. и, ваљда, последњи пут, 28. јула 1944. године“.⁴

О злочинцима је поглавље које, махом, покрива период Другог свјетског рата и страдања Велике у том времену. Као да су, посматрајући историјску генезу злочина који су над Величанима извршавани, сви претходни били подлога један другоме, претходни потоњем, и као да је антиправославна мржња према Величанима од комшија муслимана и Арбанаса (вулнетара и балиста) прокуљала злогласне 1944. Врло је тешко објаснити, што, наравно, ни аутору ове књиге није до краја пошло за руком, злочиначки и мрзилачко-рушилачки набој који је постојао код инферналних балистичких и вулнетарских идеолога Тахир Хоџе и Џафера Деве (и не само код њих), који су примитивце из својих банди хушкали на најсвирепија и најнељудскија недјела према православним Србима и Српкињама. Тако је, рецимо, Тахир Хоџа обећавао „ценет“ сваком свом дивљаку који пролије српску васојевићку крв. Да тај однос према становницима Васојевића, а, тиме, и Велике, није био случајан и стихијски, доказ је и то што је Хитлер, претходно, из својих логора пустио „на слободу“ „око 4.000 Шиптара“⁵, бивших југословенских војника, који су касније формирали злогласне разуларене окупаторске дивизије. Као задатак локалним (плавским и гусињским) и црногорским властима аутор задаје – откривање и објављивање имена близу 500 чланова вулнетарско-балистичких банди, припадника дивизија „Скендербег“, „Ханџар“ и „Принц Еуген“, који су, између осталих, вршили покољ у Велици, а који су били плавски и гусињски житељи. Аутор наводи и да је идеологија, која је имала за циљ затирање православног имена у Горњем Полимљу (и не само на том подручју већ и на другим подручјима која су насељавали и насељавају православни Срби), у ствари, посљедица шире идеологије главног исламског доктринарца, Муфтије јерусалимског, Емина ел Хусеинија, који је неријетко вршио смотре Хитлерових СС јединица, о чему еклатантан доказ (фотографије) презентује и аутор ове књиге.

Неуспјех у „Андријевичкој операцији“ 21. СС „Скендербег“ дивизије је био разлог да се непријатељска десеткована војска разлије по територији Горњег Полимља и стигне до Велике, у којој је, са остацима споменуте 7. СС дивизије „Принц Еуген“ извршила стравичан геноцид. Пишући о операцији „Борац до краја“ (Draufänger) аутор нас подсећа на историографска лутања о броју страдалих – од 400 до 600 погубљених Величана, констатујући, на крају, да је, можда, најреалнији број убијених Величана онај који стоји на чакорском мрамору – спомену жртвама. Злочин, можда, не би био у мјери у којој је остварен, да је међу Величанима било наоружаног и бојно способног становништва, али су жртве углавном била дјеца, жене (међу којима и труднице), и старци. Аутор се критички однио према понашању партизанских јединица, које, тада, нијесу притекле у помоћ величкој нејачи. Оправдано или не, историја тек треба да суди.

Консултујући и цитирајући изворни историографски материјал (дневнике, извјештаје и др.) аутор нам

2 Андрија Јовићевић, Плавско-гусињска област, Полимље, Велика и Шекулар, Српски етнографски зборник, број 21, књига X (насеља српских земаља), Београд 1921, стр. 533, цитирано према: Бранко М. Пауновић, Велика – велика по вјековној патњи, Подгорица 2015, стр. 29.

3 Б. М. Пауновић, исто, стр. 32.

4 Б. М. Пауновић, исто, стр. 53.

5 Б. М. Пауновић, исто, стр. 66.

даје на знање да се и тада сматрало, а ваљда је оправдано и данас сматрати, да је једина константа у понашању Албанца, бандита и злочинаца, који су обезглављивали величку (и не само величку) нејач, „дисциплинска распуштеност“ и „глад за муницијом“.⁶ Једини циљ Албанца, којем страни и моћни завојевач додијели улогу пса-чуvara његове војне, јесте да се напљачка. За њега је, тада, рат завршен и он одлази кући.

Посебан значај, по мишљењу аутора овог приказа, ова књига има зато што садржи таксативно побројана и наведена имена злочинаца из Плава, Гусиња, Бихора (у којем предњачи име злогласног хоце Османа Растодера), Горње Ржанице, Новшића, Пепића, Ругове, Метохије и Косова, Санцака, са фотографијама ликова и фотографијама гробних мјеста многих од њих. У питању је, дакле, врло темељан историографски проседе професора Пауновића.

Но, професор Пауновић није, како и сам каже, у овој књизи објавио сва документа која посједује. Тиме нам, уз огроман број до ове књиге необјављених докумената и извора, показује да велички покољ од 28. јула 1944, који је, дакле, и централна тема ове књиге, иако деценијама прећуткиван, није остао непримијењен и незапамћен. Тај материјал, прикупљан, очито деценијама, биће, увјерени смо, преточен у нову књигу, коју је аутор и најавио. Од онога што је објављено, а тога у овој књизи сигурно нема мало и недовољно, сазнајемо и урезајемо себи у памћење да је злочин, којем су подвргнути Величани тог злогласног љетњег дана, био ирационално суров. О томе су, према казивању Комнена Бећировића, писали хроничари овог масакра – Лоран Латри и Гордана Костић, наводећи свједочења преживјелих. Као илустрацију наводимо да „осим што су, због јулске врућине, били полураспаднути, многи лешеве су и додатно били оскрнављени. Неке су готово оглодали, од мириса крви, ватре и барута, готово по-дивљали, сеоски пси. Некима су, као на примјер, два-наестогодишњем Веселину Пауновићу птичурине очи искљувале. Неки су били исцаспаљени ножевима.“⁷

Табеларни приказ и списак жртава балистичко-вулнетарског злочина у Велици је посебно вриједан допринос ове књиге историографији. Аутор је навео имена 380 страдалих Величана (од чега 358 дјеце, жена и старца) и ограничио се да списак треба да буде много дужи, али да, уколико то у овом трену није, одговорност за то снесе научни радници: историчари, новинари, публицисти и др. Такође је болан однос негдашњих, а и данашњих, државних власти према величкој трагедији, о чему, такође, аутор пише. Одајући признање угледном Величанину, официру ЈНА, Бранку П. Пауновићу на доприносу у обиљежавању и разоткривању истине о 28. јулу 1944, аутор није пропустио да се критички одреди према већини политичара, који су у вријеме комунизма у Црној Гори посјећивали Велику као мјесто одсудних „борби против фашизма“, третирајући њихове иступе онако како то, уосталом, једино, и заслужују, због својих политикантских изругивања страдањима недужних (при чему је особито дегутантан говор, међу цитираним у књизи проф. Пауновића, говор Петра Ракочевића⁸). Чак ни Јосип Броз Тито никада није посјетио, како онај изворни, тако ни овај црногорски, Јасеновац.

Књига Бранка М. Пауновића је, истовремено, и својеврсни фото-албум страдалих у величком покољу. Аутор нам је приредио и 40 раније необјављених фотографија, и то је, вјероватно, највриједнији историографски допринос, уз аутентична свједочења преживјелих, којих у овој књизи има 20. Сва свједочења преживјелих су потресна и везује их заједничка нит: приповиједање о суровости злочинаца према невиним жртвама. Рецимо, четрнаестогодишњег Тома Вучетића су балисти живог одрали. И све то би, можда, људи и заборавили, али је стока заобилазила мјеста на којима су умирале Величанке, и не хтједе да пасе траву која је никла из земље натопљене невином крвљу.

Како се, географски, покољ у Велици не може омеђити само на Величане, то нам је аутор дао и списак од 69 закланих и на друге начине убијених житеља Горње Ржанице, као и девет страдалих из других села, што употпуњује коначан списак жртава вулнетарско-балистичког масакра, који је аутор сачинио, од 458.

О стравичном злочину, „трећем у Европи по броју жртава у односу на број становника“, умјетност је давала свој суд, а најупечатљивије је, до сада, писао књижевник Вељко Мијовић, у свом роману Црни вјетар, из којег су неки одломци у овој књизи прештампани, дајући екстремно реалне описе клања невиних и њиховог опирања крвнику.

Последња поглавља се односе на ток градње цркве у Велици, као и на љетопис обиљежавања 28. јула 1944. Аутор је овом књигом отклонио многе заблуде и неистине.

Да сведемо ово слово, како се „писање не би умножило“. Књига проф. Пауновића је озбиљан допринос историографији. Али, и поред тога, свакако да није савршено дјело (а шта је људско савршено?). Прво, неколико примједба, које не иду на рачун аутора, већ на рачун техничког уређења: присутне су, наријетко, штампарске грешке; технички је књига врло добро уређена, штампана на тврдом, кунстдрук, папиру; фотографије су, углавном, у боји, врло јасне и квалитетне. Друго, тематски и географски у питању је јасно одређена књига, али је жанровски врло тешко одредива, премда есенцијално представља интердисциплинарни историографски поступак, јер садржи историографско, етногеографско, хагиографско, фотодокументарно, књижевно, полемичко, и друго штиво. Из самог текста књиге, као и на основу прилога које је дао, да се с правом закључити да је аутор деценијама радио на књизи, проводећи вријеме нештедимице у истраживању и, не краће, провјеравању пронађеног (о чему свједочи и дио у књизи који се односи на одгонетање истине о поријеклу чувене фотографије, приказане на страни 84. у књизи), што даје посебну научну озбиљност дјелу, да је велички покољ очигледно била његова научна преокупација, као и да је увијек у себи имао велику љубав према Велици и њеном страдању. Но, иако књига, као што рекосмо, има одређених, отклоњивих, недостатака, њена мисија биће у потпуности испуњена тиме што ће свагда користити као један од примарних историјских извора, за даља истраживања, првенствено због обиља историјског материјала који се њоме први пут објављује.

Аутор је на почетку књиге врло тачно примијетио, да ће „о књизи много више ‘судити’ онај који је неће прочитати“.

6 Б. М. Пауновић, исто, стр. 79.

7 Б. М. Пауновић, исто, стр. 108.

8 Некадашњи председник Републичке конференције ССРНЦГ.

30. децембар 2015.

Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки и администратор Епархије милешевске Г. Јоаникије служио је свету Литургију у манастиру Милешева уз саслужење ђакон Небојше Јовановића.

1. јануар 2016.

Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је на празник Светог мученика Бонифатија, Свету Архијерејску Литургију у манастиру Ђурђеви Ступови.

2. јануар

На празник Светог Игњатија Богоносца, Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је, уз саслужење свештенства и монаштва Епархије, Свету Архијерејску Литургију у Саборном храму Христовог Рождества у Мојковцу.

По завршеној Литургији, Преосвећени Епископ је са свештенством и сабраним вјерним народом, одслужио парастос учесницима славне Мојковачке битке, сердару дивизијару Јанку Вукотићу, Петру Мартиновићу и свим оним одважним, храбрим и пожртвованим јунацима, који су, надахнути нашом светом вјером и силом Часног крста, положили своје животе за слободу отечества и обезбиједили спас српској војсци у одступању према Средоземљу.

3. јануар

У недељу 31. по Духовима на празник Свете мученице Јулијане и Светог Петра Кијевског, на Оце, Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је са свештенством Свету Архијерејску Литургију у манастиру Ђурђеви Ступови.

6. јануар

Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије началствовао је Светом Архијерејском Литургијом, коју је на Бадњи дан служио у Саборном храму Светог Василија Острошког у Никшићу.

Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије освештао је са бројним свештенством и вјерним народом бадњаке пред Саборним храмом Рождества Христовог у Мојковцу.

Велики број вјерника налагао је бадњаке које је освештао Епископ Јоаникије у порти манастира Ђурђеви Ступови.

7. јануар

На велики и сверадосни празник Рождества Богомладенца Христа, Божић, Свету Архијерејску Литургију у Саборном храму Рођења Христовог у Мојковцу служили су Његово Високопреосвештенство Архиепископ цетињски Митрополит црногорско-приморски Г. Амфилохије и Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије уз саслужење бројног свештенства. Празнично богослужење увећао је чин унапређења у којем су свештеници Александар Крговић и Данило Дамјановић, који опслужују мојковачке парохије, произведени у протојереје.

8. јануар

Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је на празник Сабора Пресвете Богородице, Свету Архијерејску Литургију у манастиру Шудикова.

Поводом празника Рођења Богомладенца Исуса Христа, Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије уприличио је традиционални Божићни пријем у катедралном манастиру наше Епархије, Ђурђевим Ступовима.

Пријем је, традиционално, одржан другог дана Божића, на празник Сабора Пресвете Богородице, у петак 8. јануара 2016. године. На задовољство Преосвећеног Владике, сабрању је, у радости Божићних празника, присуствовао велики број званица, личности из привредног и јавног живота Берана, Бијелог Поља, Андријевице, Плава, Мојковца и других општина сјеверног дијела Епархије будимљанско-никшићке, те предсједници Црквених општина, Црквених одбора и други гости.

9. јануар

Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије

служио је, на празник Светог првомученика и архиђакон Стефана, Свету Архијерејску Литургију у манастиру Ђурђеви Ступови.

Поводом обиљежавања великог јубилеја наше историје – стогодишњица Мојковачке битке (1916-2016), на празник Светог првомученика и архиђакон Стефана, у суботу 9. јануара 2016, у Центру за културу у Мојковцу одржана је, у организацији Епархије будимљанско-никшићке и Српског националног савјета Црне Горе, свечана Академија.

Поздравном ријечју сабранима се обратио Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије. Бесједу је одржао академик Матија Бећковић.

У програму свечане Академије учествовали су: хор Свете мати Анастасије из Берана, гуслар Бошко Вујачић, гуслар Бојана Пековић уз пратњу на хармоници Николе Пековића, Александар Јаковљевић, пјесник Благоје Баковић и Милета Пантовић.

10. јануар

Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је у недељу 32. по Духовима, на празник Светих 20000 мученика Никомидијских, Свету Архијерејску Литургију у храму Успења Пресвете Богородице у Павином Пољу.

14. јануар

На празник Обрезања Господњег и Светог Василија Великог, Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки и администратор милешевски Г. Јоаникије служио је Литургију Светог Василија Великог у манастиру Милешевци.

17. јануар

Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки и администратор милешевски Г. Јоаникије служио је у недељу 33. по Духовима, на празник Сабора 70 Светих апостола

и Светог Јевстатија Српског, Свету Архијерејску Литургију у храму Светог кнеза Лазара у Старом Прибоју. Током богослужења Владика је у чин прото-презвитера произвео јереја Спасоја Вујанића.

18. јануар

Његова Светост Патријарх српски г. Иринеј служио је на Крстовдан, Свету архијерејску Литургију у Саборној цркви у Београду. Богослужењу су присуствовали Високопреосвећени Митрополит црногорско-приморски Амфилохије и Епископ будимљанско-никшићки Јоаникије.

Свечана академија поводом обиљежавања 100 година од Мојковачке битке одржана је у београдском Центру "Сава". Свечаност је одржана уз благослов патријарха српског Иринеја како би се обновило сећање и захвалност херојским подвизима јунака Мојковачке битке. Поред патријарха српског Иринеја, скупу су присуствовали и митрополит црногорско-приморски Амфилохије, савјетници председника Србије, начелник генералштаба Војске Србије Љубиша Диковић, принц Александар Карађорђевић, али и многе личности из политичког, културног и јавног живота Црне Горе и Републике Српске.

- Поводом стогодишњице Мојковачке битке, чија обиљежавања је прослављено дјелом величанственим духовним академијама у Мојковцу и Београду, одслужен је помен на гробу славног генерала Јанка Вукотића на Новом гробљу у Београду. Помен су служили Његово Високопреосвећенство Архиепископ цетињски Митрополит црногорско-приморски Г. Амфилохије и Његово Преосвећенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије.

19. јануар

Велики празник наше Цркве – Богојављење, молитвено и свенародно је прослављен у Беранама. Свету Архијерејску Литургију у манастиру Ђурђеви Ступови, на празник Богојављења, у уторак, служио је, са свештенством, Његово Преосвећенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије. У

традиционалном пливању за Часним крстом побиједио је Никола Кнежеввић из Берана. Радост празничног богослужења увеличао је и почетак рада новоосноване пјевнице, при манастиру Ђурђеви Ступови, коју је благословио Његово Преосвећенство. Пјевница, којом ће руководити свештеник Милош Цицмил, има више од десет чланова и празноваће као славу жупана Првослава, ктитора манастира Ђурђеви Ступови.

20. јануар

На празник Сабора Светог Јована Крститеља, Његово Преосвећенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је, са свештенством, Свету Архијерејску Литургију у манастиру Ђурђеви Ступови.

24. јануар

Његово Преосвећенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је у недјељу 34. по Духовима, Свету Архијерејску Литургију у манастиру Ђурђеви Ступови.

25. јануар

У Центру за културу у Беранама, одржана је Светосавска духовна академија, коју, традиционално, организују Црквена општина Беране и Епархија будимљанско-никшићка.

Сабрање у славу Светог Саве, првог Архиепископа и просветитеља српског, благословио је Његово Преосвећенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије. Светосавску бесједу одржао је књижевник Ратко Марковић Риђанин.

У сусрет празнику Светог Оца нашег Саве, првог Архиепископа српског, у уторак 26. јануара 2016, одржана је Светосавска духовна академија у Дому културе у Пријепољу.

Сабрање је благословио Његово Преосвећенство Епископ будимљанско-никшићки и администратор Епархије милешевске Г. Јоаникије.

27. јануар

На празник Светог Саве, првог Архиепископа српског, Његово Преос-

вештенство Епископ будимљанско-никшићки и администратор милешевски Г. Јоаникије служио је, поводом славе манастира Милешеве, Свету Архијерејску Литургију, уз саслужење свештенства и монаштва Епархија милешевске и будимљанско-никшићке. Током Свете Литургије Преосвећени Епископ је рукоположио у чин свештеника досадашњег ђаконa и вјероучитеља Ненада Тешића. Освећан је и преломљен славски колач. Кум славе ове године био је Саво Жунџић са породицом. Дио колача и обавезу да припреми славу за наредну годину преузео је Радивоје Чакаревић.

Светосавска академија у част равноапостолног, првог српског архиепископа и просвјетитеља Светог Саве одржана је 27. јануара 2016. у спортској дворани "Николац".

Свечаности су поред епископа будимљанско-никшићког Г. Јоаникија, свештанства монаштва присуствовали изасланик председника Републике Србије Томислава Николића Недељко Тењовић, председници општина Бијело Поље и Беране Александар Журић и Драгослав Шћекић и други гости из политичког и јавног живота Црне Горе и околине. Надахнутом бесједом свечаност је увеличао и пјесник Благоје Баковић.

28. јануар

У Пљевљима је одржана Светосавска академија коју су организовали Епархија милешевска, Српски национални савјет Црне Горе и Српски културни центар "Патријарх Варнава". Свечаност је, у препуној сали Дома војске, благословио Његово Преосвећенство Епископ будимљанско-никшићки и администратор милешевски Г. Јоаникије. Светосавску бесједу казивао је протојереј-ставрофор Гојко Перовић, ректор богословије "Светог Петра Цетињског" на Цетињу.

29. јануар

У Никшићу је, у сали Позоришта, одржана свечана духовна академија у славу утемељитеља Српске Цркве и државе, архиепископа и просвјетитеља Светог Саве. Богатом културно-умјетничком програму који, традиционално, организују Епархија будимљанско-никшићка, Црквена општина Никшић и

Голијски сабор културе претходило је поздравно слово Његовог Преосвештенства Епископа будимљанско-никшићког Г. Јоаникије. Свечану Светосавску бесједу одржао је протојереј-ставрофор др Дарко Ђого, декан Православног богословског факултета "Светог Василија Острошког" у Фочи.

30. јануар

Светосавска академија у част равноапостолног, првог српског архиепископа и просвјетитеља Светог Саве одржана је у Центру за културу у Мојковцу. Бројно свештенство, монаштво и присутни народ благословио је Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије. Слово о Светом Сави, првом архиепископу и просвјетитељу српском казивао је протојереј-ставрофор Гојко Перовић, ректор Цетињске богословије.

31. јануар

У манастиру Мајсторовина код Бијелог Поља, у недјељу на празник Светог Атанасија Великог и Светог Максима архиепископа српског, у току Свете Архијерејске Литургије преосвећени Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије устоличио је новог настојатеља манастира јеромонаха Андроника Ракочевића, сабрата манастира Ђурђеви Ступови.

У препуној сали Центра за културу на Жабљаку, у недјељу, одржана је духовна академија у славу Светог Оца нашег Саве, првог архиепископа и просвјетитеља српског. Академији је присуствовао Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије са бројним свештенством и монашством, као и велики број житеља овог поддурмиторског мјеста у чије име је сабране поздравио Веселин Вукићевић, предсједник Општине. Светосавску бесједу одржао је протојереј-ставрофор Радомир Никчевић.

2. фебруар

Његово преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки и администратор милешевски Г. Јоаникије, примио је у сједишту Милешевске епархије Директо-

ра Управе за сарадњу с црквама и верским заједницама др Милету Радојевића.

7. фебруар

На 36. Недјељу по Духовима и празник Светог Григорија Богослова, Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је Свету Архијерејску Литургију у манастиру Ђурђеви Ступови.

12. фебруар

Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је, на празник Света Три Јерарха, Свету Архијерејску Литургију у Саборном храму Светог Василија Острошког у Никшићу.

Владика будимљанско-никшићки Јоаникије, у обраћању грађанима окупљеним у препуној крипти Храма Христовог Васкрсења у Подгорици, поручио је да ће последице "приче" о НАТО-у, имати огромне нежељене последице, посебно, како је посвједочио, "ако се не дај Боже деси улазак..." Како је и било најављено, у подгоричком саборном храму одржана је трибина под називом "Памтимо", коју је пратила истоимена изложба фотографија из периода НАТО агресије над Савезном републиком Југославијом. Скуп су организовали Мировни покрет "Не у рат не у НАТО" из Подгорице и Евроазијски безбједносни форум из Београда.

13. фебруар

На празник Светих бесребреника Кира и Јована, Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је, у Саборном храму Светог Василија Острошког у Никшићу, Свету Архијерејску Литургију и годишњи помен Митрополиту дабробосанском Сави Косановићу.

У Црквено-народном дому Светог Василија Острошког у Никшићу, одржана је редовна годишња скупштина Удружења Бањана и Рудињана "Владика Сава Косановић". Рад скупштине и активности Удружења Бањана и Рудињана "Владика Сава Косановић" благословио је

Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије.

Удружење Бањана и Рудињана "Владика Сава Косановић" организовало је у Црквено-народном дому Светог Василија Острошког у Никшићу, промоцију првог броја Љетописа Бањана и Рудина. Представљању Љетописа, који издаје Удружење Бањана и Рудињана "Владика Сава Косановић", присуствовао је Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије, као и бројна публика.

14. фебруар

Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је 37. седмице по Духовима, на празник Светог мученика Трифуна, Свету Архијерејску Литургију у манастиру Подмалинско.

15. фебруар

На празник Срећења Господњег, у понедељак, Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је Свету Архијерејску Литургију у Саборном храму Светог Василија Острошког у Никшићу.

18. фебруар

У четвртак, са почетком у 17 часова, у сједишту Епархије милешевске у Пријепољу, одржана је редовна сједница Епархијског савјета и Епархијског управног одбора Милешевске епархије. Сједницом је предсједавао Његово преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки и администратор Епархије милешевске Г. Јоаникије.

20. фебруар

Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је на празник Светог Парте-нија Лампсакског, Свету Архијерејску Литургију у Саборној цркви Светог Василија Острошког у Никшићу.

У административном сједишту Епархије, у Никшићу, одржана је редовна сједница Епархијског савјета и Епархијског управног одбора Епархије будимљанско-никшићке. Сједници је претходило литургијско сабрање, којим је началствовао

Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије. Сједницом је председавао Преосвећени Владика Јоаникије, а у раду су учествовали чланови Савјета и Епархијског управног одбора.

21. фебруар

У недјељу о митару и фарисеју, Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је Свету Архијерејску Литургију у Саборној цркви Светог Василија Острошког у Никшићу.

22. фебруар

На градском гробљу под Требјесом у Никшићу, у понедјељак, сахрањен је новопрестављени слуга Божји Благота Јованов Мркајић, професор у пензији Филозофског факултета у Никшићу и члан Савјета Удружења Бањана и Рудићана "Владика Сава Косановић". Опијело је служио је Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије.

- Поводом празника Светог Симеона Мироточивог, храмовне славе Саборне цркве која се гради у Беранама, у беранском Центру за културу, одржана је свечана академија. Академији, коју су организовали Епархија будимљанско-никшићка и Црквена општина Беране, присуствовао је Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије, као и бројно свештенство, монаштво и велики број грађана Берана.

Бесједу, поводом прослављања празника Светог Симеона Мироточивог, коме је посвећен будући Саборни храм у Беранама, одржао је архимандрит Тихон, игуман манастира Студенице.

23. фебруар

У цркви Светог Николе – Никољцу, у Бијелом Пољу, на празник Светог Свештеноточеника Харалампија, Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је са свештенством и свештеноточном Свету Архијерејску Литургију.

Пут у Русију

На позив организатора "Шестог дјечјег турнира у руском хокеју", с благословом Патријарха Московског и све Русије Г. Кирила, дјеца из Никшића,

предвођени свештеницима боравили су у Москви од 26-29. фебруара 2016. Церемонији је присуствовао као почасни гост Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије. Његова светост Патријарх руски се задржао у кратком разговору са владиком Јоаникијем, који му је уручио пригодан поклон. Са своје стране Патријарх московски и све Русије Г. Кирило је упутио срдачне поздраве Патријарху српском Г. Иринеју и пастви Српске православне цркве.

28. фебруар

У недјељу, о празнику Светог апостола Онисима и Преподобног Јевсевија Пустинака, Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије и Његово Преосвештенство Епископ моравички Г. Антоније, старјешина Српског подворја у Москви, служили су Свету Архијерејску Литургију у Подворју Српске православне цркве у Москви.

1. март

Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије је, по благослову Његове Светости патријарха Московског и све Русије Г. Кирила посетио ставропигијални Светопреображењски Соловјецки манастир, гдје је у уторак, на празник Светог великомученика Теодора Тирона, служио Свету Архијерејску Литургију, уз саслужење свештеноточна ове свете обитељи.

5. март

Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је са свештенством и свештеноточном Епархије будимљанско-никшићке Свету Архијерејску Литургију у Ђурђевим Ступовима.

У Годињу у Црмници Епископ будимљанско-никшићки Јоаникије сахранио је земне остатке инжењера Веселина Лековића, великог добратора многих храмова у Црној Гори, али и Србији, посебно Храма Светог Саве у Београду и Светог Јована Владимира у Бару.

6. март

Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је на Месне покладе, са

свештенством и свештеноточном Свету Архијерејску Литургију у манастиру Ђурђеви Ступови.

12. март

Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је на празник Преподобног Василија Исповједника, Свету Архијерејску Литургију у манастиру Светог Луке у Жупи Никшићкој.

Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије освештао је у темеље цркве Преподобног Стефана Пиперског, прве светиње у Црној Гори посвећене овом великом угоднику Божјем, која се подиже у засеку Губељ у Кутима у Жупи Никшићкој, родном мјесту светитеља.

У организацији Епархије будимљанско-никшићке и Одбора за изградњу црквеног спортско-омладинског центра Светог Нектарија Егинског, у Парохијском дому у Никшићу, одржано је добротворно вече за откуп земљишта и почетак радова на овом центру.

Сабрање, поводом прикупљања средстава за почетак радова на будућем црквеном спортско-омладинском центру Светог Нектарија Егинског у Никшићу, којем је присуствовао велики број људи добре, не само из Никшића, већ и много шире, благословио је Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије.

13. март

У Недјељу сиропусну, у Саборном храму Светог Василија Острошког у Никшићу, служена је Света Литургија. Литургијом, којој је присуствовао Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије, началствовао је протојереј-ставрофор Драган Крушић.

